

קומי אורי

דברים על הזמן הזה

ב

שבט התשס"ו

יוצא לאור ע"י תנועת

"קוממיות"

רוח וגבורה לישראל יהודית

02-9709881/2

פקס: 02-9974111

kmm@shoresh.org.il

לקבלת מנוי, לתגובות ולהארות על קובץ זה

בכתובתנו: kumiori@gmail.com.

להקדשת שיעורים: 02-9709881/2

פקס 02-9974111.

המערכת: הרב משה חביב, הרב אהרן טרופ,

הרב עידו יעקובי, ישי קרוב ויאיר קרטמן.

ראש מערכת: ר' משה (מוסא) כהן.

עריכה: ישי קרוב.

עיצוב: דוד הרשקופ 02-9978977.

הפקה: יוסי שטרן ויונתן וסרטיל.

הגליון מוקדש

לע"נ

ר' דוד ב"ר אברהם מלמד ז"ל

נלב"ע י"א תשס"ב

**תנועת "קומסיות" מודה
לח"כ אורי אריאל על
סיועו ותמיכתו להוצאת
החוברת "קומי אורי"
ולתנועה בכלל.**

תוכן העניינים

7.....מאמר מערכת

8.....גוש מאמינים 🌀 הרב יעקב אריאל

נדמה כי אמונתם של תושבי גוש קטיף היתה הזויה • אשליה נאיבית, משאלת לב ותו לא • הרב אריאל מפרש את מאבקם לאורה של אמונה גדולה • תוך עריכת חשבון נפש על זיקתנו לארץ •

16.....תוכנית ההתחברות 🌀 הרב אליעזר ולדמן

פרספקטיבה, מבט רחב • מתוך כך צריך לגשת אל המציאות • לראות מהיכן באנו ולאן אנו הולכים • הרב ולדמן מתבונן במציאות מתוך שנות דור ויונק מהעבר ומהווה •

26.....תחייתו של "דגל ירושלים" 🌀 הרב אברהם וסרמן

להיות מהפכן! • לא לקבל את המסד הקיים! • לחתור לשינוי! להיות מכובד, לא מזולזל! • על עקרונות "דגל ירושלים" מול "המזרחי" • במאמרו של הרב אברהם וסרמן •

30.....רועה ואינו נראה 🌀 הרב משה חביב

צריך לעשות סדר! לשבץ את הפאזל! • מי גדול ומי גדול יותר? • למי הסמכות להחליט ולמי לא? • הרב משה חביב על הצורך בבירור נוקב, בתוכנו •

32.....תינוק שנשבה? 🌀 הרב אהרן טרופ

אחאב עושה הרע בעיני ה' • איך התאבלו עליו כל כך הרבה אנשים? • על מה התאבלו הצדיקים שבדורו? • הרב טרופ על השווה והשונה בין אחאב לדורנו •

38.....מדע התורה ותורת המדעים 🌀 הרב אורי כהן

כיצד קרה שחיילים שומרי תורה ומצוות לא אזרו כח להתנגד לגירוש • איזה שינוי צריך בבית המדרש • הרב אורי כהן על נטיעות, התבגרות והתגברות •

43..... מדינת ישראל מול ארץ-ישראל ☪ הרב שאר ישוב כהן • מהו היסוד המשותף של בעל התניא, הרב קוק והחזון איש? • הרב שאר ישוב כהן על מפגשים עם שרון, אמונה ותשובה •

51..... לצאת מן האדישו"ת ☪ הרב אליקים לבנון • האם צה"ל הפך לגוף פסול? • כיצד נעזר לאחינו המגורשים? • האם הכשר "רבנות" מספק אותנו? • מה בין ת"ח לפוסק? • קובץ שאלות ותשובות עם הרב אליקים לבנון 'מטעים' אותנו קצת מעולמו ההלכתי-אמוני •

57..... ארץ-ישראל תחילה ☪ הרב דב ליאור • מה זה בכלל "ראש השנה לאילנות"? • לאילו הלכות זה נוגע? • מה בין ט"ו בשבט ל"אחד באפריל"? • האם מותר להתחתן עם שותף לגירוש? • הרב ליאור בשיחה על ט"ו בשבט ועל סוגיות אקטואליות •

65..... מחלוקת יוסף ואחיו - אז והיום ☪ הרב זלמן ברוך מלמד • למכור את אחיך? • מה גרוע מזה? • מיהו יוסף שבדורנו? • הרב זלמן מלמד על מכירת יוסף, על מעשה שטן, ועל גאולה •

70..... התחברות ללא התנצלות ☪ ערן שטרנברג • להציב מראה מול הפנים • לראות את המציאות כפי שהיא • כעורה, יפה, כפי שהיא! • ערן שטרנברג מציג מודל פסיכולוגי • המנתח את התהליכים בחברה הישראלית שלאחר הגירוש • וגוזר ממנו מסקנות עתידיות •

75..... צמח מרפא סיפור ☪ בני וולף

81..... עקרונות תנועת קוממיות

82..... פעילות תנועת קוממיות

מאמר מערכת

שבט התשס"ו

מטעי

עצי פרי

על

אדמת

הקודש

יפריחו

תקות

דור

דורים

הראי"ה
קוק, לוח
"ארץ"
הצבי"
שבט
תרע"ב

ט"ו בשבט – ראש השנה לאילנות, לפריחה, לפרותיה של הארץ, לטובה של הארץ אשר עיני ה' א-לוהינו בה.

ראש השנה להלכות התלויות בארץ, לקדושתה הבאה לידי ביטוי גם בהלכותיה.

ותורתנו תורת חיים היא, נוגעת בארץ הממשית, הריאלית, ועולה עד לגובה הקודש.

בחוברת זו נגענו בענייני ראש השנה לאילנות בהלכות וביסודות האמונה הנובעים מהן וגם בדיונים על הארץ הריאלית, הטובה, האהובה, שלמענה נאלצים אנו לשנס מותניים, רוחניות ומעשיות.

בחוברת שזורים מאמרים כתובים, ראיונות עם רבנים שותי"ם וסיפור, והכותבים הם רבנים, ראשי ישיבות וראשי ציבור תורניים.

"וואמר רבי אבא, אין לך קץ מגולה מזה שנאמר 'ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא'" (סנהדרין צח, א)

המאמרים סודרו ע"פ סדר א"ב.

בתפילה לגאולת ישראל

המערכת

גוש מאמינים

נדמה כי אמונתם של תושבי גוש קטיף היתה הזויה ☉ אשליה נאיבית, משאלת לב ותו לא ☉ הרב אריאל מפרש את מאבקם לאורה של אמונה גדולה ☉ תוך עריכת חשבון נפש על זיקתנו לארץ ☉

ראש השנה לאילנות מבטא את הזיקה העמוקה של עם ישראל לארצו. זיקה זו היא תורנית ביסודה, וט"ו בשבט, כיום שבו חלות המצוות התלויות בארץ, הוא היום שבו

נבחנת כל שנה מחדש זיקה זו – האם התחזקה או התרופפה חלילה. השנה חשבון הנפש של יום זה גדול במיוחד. מכיוון שהשוו את ראש השנה לאילנות לראש השנה לשנים, שחל בא' בתשרי, נשתמש בפיוט "וכל

הרב יעקב אריאל
רב העיר רמת-גן

מאמינים" הנהוג בעדות אשכנז של ימי הדין וניישמו על ראש השנה לארץ-ישראל.

נושא האמונה תפס מקום מרכזי בגוש-קטיף ערב חורבנו. רבים מתושבי הגוש לא ארזו את חפציהם, לא התארגנו ולא חיפשו חלופות. היו חקלאים שזרעו עד השבוע האחרון. הציבור שהלווה לקרן "מאמין וזורע", מתוך הכרה שייתכן שהחוב לא ייפרע, אומנם סייע להם, אולם רק במחצית האשראי, את היתר הם נטלו על עצמם. התגלו כאן כוחות נפש נעלים, ועוד יסופר על כך לדורות.

שאלות רבות נשאלו: האם אמונה תמימה מחייבת לא לחשוב כלל על אפשרות של עקירה וחורבן, אפילו ברגע האחרון? האם אמונה תמימה היא הזיה המנותקת מהמציאות? האם אמונה משמעותה שאנו יודעים בדיוק מה ה' רוצה ויכולים לסמוך על הנס, שאם ה' הבטיח לנו הבטחה מסוימת לא תהיה שום נסיגה מהבטחה זו?

וכל מאמינים שהוא אל אמונה

שורש המילה אמונה הוא אמת. אדם מאמין משוכנע במלוא הכרתו באמת. אמונה בא-לוהים פירושה שהוא האמת היחידה בעולם. ה' א-לוהים אמת. הכרה זו יכולה להיות רציונאלית, אמוציונאלית, או שילוב של שתיהן.

עולם החומר שאותו אנו חשים בחושינו הוא עולם ארעי וחולף, ורק א-לוהים הוא

אדם מאמין משוכנע
במלוא הכרתו באמת.
אמונה בא-לוהים
פירושה שהוא האמת
היחידה בעולם. ה'
א-לוהים אמת.

נצחי ומוחלט. וממילא עולם החושים, יחסית לאמת הא-לוהית הצרופה, אינו מוחלט, וממילא גם אינו אמיתי. אמונה אינה הזיה המתעלמת מן המציאות. אמונה אמיתית מכירה את המציאות המוחשית, אלא שהיא מתמודדת עמה ומנסה לנצחה. אדרבה, ככל שהיא מכירה בכוחה של המציאות האלטרנטיבית כך היא יודעת שעליה לגייס כוחות נפש גדולים יותר כדי להתגבר עליה.

אדם מאמין הוא אדם רוחני המכיר בצלם הא-לוהים שבקרבנו. צלם זה הוא עיקר מהותו וייחודו, וממילא כל שאיפותיו, הכרתו והתנהגותו מונעים על-ידי העוצמה הרוחנית שבו. הוא אידיאליסט, הוא בעל ערכים, הוא בעל עקרונות, הוא בעל שאיפות גדולות. הוא מאמין שבכוחו לנצח את העומדים על דרכו ומעכבים את יישום רעיונותיו. ואכן, ככל שאמונתו חזקה יותר כך סיכוייו להתגבר על המכשולים הנערמים על דרכו גדולים יותר.

הוא מאמין שה', מקור העוצמה הרוחנית בעולם, יסייע בידו. ה' תכנן עולם טוב, לכן הוא בוודאי מוביל אותו לקראת מטרתו הטובה. אלא שהנהגתו סמויה. אין סומכים על הנס, אולם גם אין מתכחשים לאפשרות קיומו. מביאים גם אפשרות זו בחשבון.

הודאי שמו כן תהלתו

אמונה היא הכרה באמת מוחלטת. היא אינה יכולה לכלול בתפיסתה ספקות או אי-ודאות. אין בלתה. כשאדם מפקפק ביכולתו לנצח במאבק בין הרוח לחומר, הוא מאבד את המוטיבציה להיאבק. הוא חייב להיות בטוח בניצחונו.

אולם המסקנה המתבקשת אינה שלילת כל אפשרות אחרת. תיתכן גם אפשרות של כישלון. אולם גם אם המאמין ייכשל, הכישלון אינו של האמונה עצמה, אלא בגלל כוחות אדירים שגבו ממנה, לפי שעה.

מבחנה האמיתי של האמונה הוא דווקא כאשר היא אינה מצליחה להשיג את מטרתה. "להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות". בבוקר, כשהכל בהיר, נהיר וצהיר, ואין שום ספקות, מתגלה חסד ה' במלוא טובו. אולם בלילה החשוך והאפל, בו תרמוש כל חייתו יער, כשהדרך מלאה חתחתים ומהמורות וההולך בה נופל ונחבט ובכל זאת הוא לא מתייאש אלא ממשיך הלאה, זוהי אמונה תמימה. "גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירא רע, כי אתה עמדי".

תיתכן גם אפשרות של כישלון. אולם גם אם המאמין ייכשל, הכישלון אינו של האמונה עצמה

"ויירא יעקב וייצר לו" למרות ההבטחה הא-לוהית "ושמרתך בכל אשר תלך". הוא חשש ממה שיגרום החטא. חטא הוא גם מושג יחסי, של חסרון לעומת השלמות המוחלטת. ייתכן שמעמדו הרוחני של יעקב, עם כל עוצמתו, לא יוכל להתגבר על הכוח השלילי העומד נגדו.

האמונה באמת המוחלטת אינה כופרת בהימצאותה של מציאות אחרת, שבגלל הבחירה החופשית בעולם קיימת אף היא במלוא תוקפה. התחשבות בעובדה זו כשהצלחתה מתבררת מעל לכל ספק אינה פגם באמונת האמת. ההלכה לא חייבה את האדם – ואף לא התירה לו – למסור את נפשו ואת רכושו למען מאבקו על האמת אלא במקרים חריגים. המאמין אינו מכה את ראשו בקיר האטום, אלא מנסה לבדוק אם הוא קיר מציאותי, או אינו אלא טיח תפל.

הנוהג בחסדו כל דור

הכל מאמינים שהוא מלך עולם ומנהיג אותו. עולם חסד ייבנה. כיצד עלינו לפרש בכל זאת את קיומו של הרוע בעולם, ופעמים גם את הצלחתו – הרי הכל מאמינים שהוא טוב לכל?

אומנם הוא הממליך מלכים ולו המלוכה, אך האומנם אין למנהיגי ציבור בחירה חופשית כלל? האם יש מקום לומר שכיוון שלב מלך ושרים ביד ה', היתה זו גזרה עליונה והם מלאו את רצון ה'?

הם לא אומרים זאת ולא לנו לשים זאת בפיהם.

שאלות כבדות אלו אינן חדשות. שאלה דומה ביחס למצרים שאלו קדמונינו: אם נגזרה הגזרה של "ועבדום ועינו אותם", מה ההצדקה לעונש "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי?"

ידועות שלוש תשובות לשאלה זו. תשובה אחת היא זו של הרמב"ם, שסובר שהגזרה

לֹא אֵשׁ חִיצוֹנִית
תַּעֲשֶׂה זֹאת, אֲלֵא
בַּעֲרָה פְּנִימִית.
הַרְשַׁעָה תַּכְלֶה אֶת
עַצְמָהּ מַעֲצָמָה
וּבַעֲצָמָהּ. זֹהוּ הַמַּלְכֶת
ה' הָאֲמִיתִית.

היתה כללית, אך לכל פרט ופרט היתה בחירה חופשית. שתי התשובות האחרות הן של הראב"ד, ושתייהן מבוססות על פסוקים בתנ"ך: א. "הוי אשור שבט אפי", כלומר ה' משתמש ברע שקיים מכבר, בבחירתו החופשית, לביצוע תוכניותיו. ב. "אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה".

אין לדמות, חלילה, את ממשלת ישראל למצרים ואשור, אולם קשה להתעלם מהאנלוגיה לשיטתו השנייה של הראב"ד. נניח שהיה הכרח אובייקטיבי בעקירת חבל ארץ פורח ממקומו (דבר שעד היום לא ניתן לו הסבר משכנע), אולם הדרך בה

הדבר נעשה, על-ידי השלכת אנשים מבתיים בכוח הזרוע ובפזיזות כזאת, ללא כל הכנה נאותה ליישובם על קהילותיהם במקום אחר, האם גם אטימות זו היתה רצון ה'?! אין לפטור את מקבלי ההחלטות ומבצעייהן מאחריות מוסרית.

הטוב ומיטיב לרעים ולטובים

הרמח"ל (בדעת תבונות) לימדנו רובד נוסף ומעמיק יותר. ה' אכן מנהיג את העולם וביכולתו לעצור את הרע ולהגביר את הטוב. אולם ה' ברא את האדם כיצור חופשי לחלוטין, ולכן הוא מצמצם כביכול את התערבותו הישירה בנעשה בעולם. הוא נותן לרע יד

חופשית להגיע עד הדייטת התחתונה, כדי שהוא יגיע מעצמו, בבחירתו החופשית והמלאה, למסקנה שהרע לא משתלם ושהצדק חייב לשלוט בעולם. הסובל, ומעלים עין מסוררים. הצופה לרשע וחפץ בהצדקו.

הגרסה המדויקת של תפילת הימים הנוראים היא: וכל הרשעה כולה כעשן תכלה בעשן. כלומר, לא אש חיצונית תעשה זאת, אלא בערה פנימית. הרשעה תכלה את עצמה מעצמה ובעצמה. זוהי המלכת ה' האמיתית. מתוך הימלכות והתייעצות והסכמה, ללא כפייה חיצונית, יהיה ה' למלך על כל הארץ.

הלן בסתר בצל, ש-די

רק ה' בחוכמתו העמוקה מחליט מתי להתערב בנעשה בעולם. לנו אין שום יכולת להבין חכמה עמוקה זו, המנהיגה ומניעה את כל התהליכים ההיסטוריים בעולם. ה' מנהיג את העולם בדרך נסתרת ונפתלת, בגלל רצונו להניח לבחירה לפעול מתוך חופש מלא. לכן הוא מתערב ישירות רק לעתים רחוקות, כשכלו כל הקיצים. "אכן אתה א-ל מסתתר".

האמת המוחלטת סופה להתגלות, אלא שהתגלות זו אינה בהכרח חיצונית, כי אז האמונה עלולה להיות כפויה ולא מתוך בחירה. עם זאת, המאמין מצפה שה', המנהיג בחסדו כל דור, יסייע בדרכיו העקיפות למקבלי החלטות לפקוח את עיניהם, לבחור בחירה נכונה ולתקנם בעצה טובה מלפניו. לכן לעני"ד אין להפסיק את התפילה לשלום המדינה, אלא אדרבה, יש להתפלל אותה ביתר כוונה, שהנהיגה תעשה את המוטל עליה להיות שלוחה נאמנה לעם, לתורה ולארץ. וכבר הצעתי להדגיש משמעות זאת במילים מפורשות על-ידי תוספת משפט: "לעשות רצונך בלבב שלם".

עם זאת, אנו מאמינים בצדקת הדרך שה' מנהיג בחסדו ובכך שהוא בוודאי רוצה בטוב, ולכן אנו חייבים לעשות הכל מצדנו שהטוב ישלוט בעולם. אנו מודרכים על-ידי מצוות והלכות ועקרונות אמונה ומפעילים את השכל הישר שלנו על-מנת ליישם. גם כשיש קשיים, האמונה בכוחה הרוחני העודף עושה כל מאמץ להתגבר עליהם.

התם ומתמם עם תמימים

אמונתם התמימה של תושבי גוש-קטיף ומסירותם לערך יישוב הארץ, למרות הגזרה הנוראה שנגזרה עליהם, ראויה ללימוד לדורות. גם כשהחרב הונחה על צווארם הם לא

גם כשהחרב הונחה
על צווארם הם לא
הפסיקו לזרוע, לבנות,
לקלוט, ללמוד וללמד
שהגזרה

הפסיקו לזרוע, לבנות, לקלוט, ללמוד וללמד ולקוות שהגזרה תבוטל. לא היתה כאן אשליה או הזיה. תמימות אינה נאיביות. הם היו ריאליסטים, אך עם זאת אידיאליסטים, שאינם משלימים עם הגזרה ואינם משתפים עמה פעולה. הם לא זזו ממקומם עד שבאו ועקרום בכוח. בדרכם זו הם ביטאו את הדמוקרטיה במיטבה, לעומת השלטון שהשתמש בכוח במקום לגלות סובלנות דמוקרטית אמיתית. הם לא ישבו בחיבוק ידיים וציפו לנס. אדרבה, במקום להתייאש, לעום ולהתכתש, הם המשיכו בפעילותם היום-יומית, כאילו לא ארע דבר. לא

מתוך הכחשה, אלא כמחאה אדירה של אנושיות מול קשיחות; של נאמנות לאמת אל מול העוול. זה עצמו היה נס גדול. אין לשער את העוצמה הרוחנית של אנשים אלו, שבמשך שנים ארוכות לא נרתעו מפני אלפי הפצצות שהושלכו עליהם, ובמשך חודשים רבים לא נעתרו להצעות המפתות והמאיימות לצאת ממקומם. הם לא חסו על רכושם ועל נוחיותם, למרות שלפי ההלכה יכלו לעשות זאת, ונשאר עד שלקחום שלא ברצונם ממקומם. אי העט שתתאר גבורת רוח זאת? אי הלשון שתוכל להביע במלים כוחות נפש אלו? כאן התגלתה האמונה בכוחה האדיר.

יש בכוחה של הרוח להכניע את החומר. אולם לפעמים היא אינה מצליחה בכך לא בגלל חולשתה, אלא בגלל עוצמת החומר וכמות המחזקים אותו.

זה לעומת זה עשה הא-לוהים, כדי שהבחירה החופשית תהיה מאוזנת. ככל שהאמונה גדולה יותר בכמות מאמיניה וככל שהיא חזקה יותר בעוצמת איכותה, היא מצליחה יותר.

אך פעמים שהכוחות החומריים רבים יותר ואלים יותר והם גוברים, ואזי האמת הרוחנית עם כל עוצמתה אינה מצליחה להבקיע את חומות המציאות החומרית.

ואף-על-פי-כן מאמין אמיתי לא נחלש, לא נשבר ולא מתייאש. אדרבה, הוא יגביר חיילים, הוא ימשיך לנסות ולהבקיע את החומות. הוא יסתער עליהם במשנה מרץ ובשילוש כוח. ואין הכוונה חלילה לכוח הזרוע, כאשר מדובר במאבק פנימי, אלא לכוח מוסרי ואמוני. החומות ייפלו, אם לא בדור זה אזי בדורות הבאים. השאלה המרכזית היא, מה המניע להימצאותנו כאן בארץ-ישראל, האם צרכים קיומיים עכשוויים, או ערכי נצח? ההשלכות לכך מקיפות את כל תחומי החיים האישיים והציבוריים – השבת, התרבות, האומנות, החינוך, המשפט ועוד. הוויכוח לא תם, הוא רק מתחיל. עם הנצח ינצח בו בזכות כוח האמונה של בניו האמיצים והנחושים שנקטפו מקטיף – הם וכל הציבור העצום השותף לכאבם.

אין להתייחס לתפילה
כאל לחץ על מקבל
ההחלטות להיעתר
לדרישתנו. לתפילה
יש תפקיד אחד:
להתקרב אל ה'.

"המאמין לא יחיש", הוא יודע שהדרך ארוכה ומפותלת. יש לו סבלנות וממילא גם סובלנות. הוא לא יפעל בכוח פיזי ובוודאי שלא באלימות. הוא לא ינפץ את ראשו אל קיר החומה. הוא יחפש בה סדקים ויחשל את אמונתו על-מנת להבקיע אותה בהזדמנות נאותה. הוא יקיש וישוב ויקיש בעוצמה רבה יותר על שער הברזל הנעול עד שייבקע. הפותח שער לדופקי בתשובה.

וכל מאמינים שהוא ואין בלתו

המאמין האמיתי אינו מכופף את רצון ה' לרצונו האישי, גם אם הוא משוכנע שרצונו האישי הוא גם רצון ה', כי הוא פועל בשליחותו ובמצוותו ליישב את הארץ. עם זאת הוא יודע שה' הטוב בעיניו יעשה כשתעלה עת רצון מלפניו. עליו להתאים את רצונו לרצונו, ולא להיפך. קבלת עול מלכות שמים אמיתית משמעותה קבלת רצונו של ה', ולא שעבוד רצונו לרצונו. בטל רצונך מפני רצונו.

15 גוש מאמינים

וכן היחס לתפילה. אין להתייחס לתפילה כאל לחץ על מקבל ההחלטות להיעתר לדרישתנו. אין להעלות על הדעת שהלחץ יבטיח את ההיענות. על חוני המעגל, שנקט סגנון כזה, אמר שמעון בן שטח: אלמלא חוני אתה, גוזרני עליך נידוי. לתפילה יש תפקיד אחד: להתקרב אל ה'. הצרות והייסורים גורמים לאדם להתפלל. התפילה היא המטרה, היא לא אמצעי. אומנם ככל שהאדם מתקרב אל ה' כך גם גדלים הסיכויים שה' מתקרב אליו וגדל הסיכוי שה' ייעתר לבקשתו, אולם זהו רק סיכוי ולא ודאות. תפילה תמה היא עבודה המוטלת עלינו לשם שמים ולא לשם עצמנו. תמימות אינה היתממות הזויה, אלא חתירה והשלמה עם האמת הא-לוהית השלמה. וכל מאמינים שהוא תמים פעלו.

תוכנית ההתחברות

פרספקטיבה, מבט רחב ☉ מתוך כך צריך לגשת אל המציאות
☉ לראות מהיכן באנו ולאן אנו הולכים ☉ הרב ולדמן מתבונן
במציאות מתוך שנות דור ויונק מהעבר ומהווה ☉

חינוך להתיישבות

בסוף הלכות ציבור מסופר, שישבו אנשי גוש-אמונים אצל הרב צבי יהודה והוא אמר להם שהתיישבות זה דבר שני והעיקר הוא חינוך והסברה. מול זה ראיתי סיפור ב"גאולת

אור צבי" של הרב בדיחי, ושם כתוב שר' משה לוינגר ישב עם הרב דרוקמן ועוד כמה רבנים אצל הרב צבי יהודה, ור' משה לוינגר התחיל לדבר כמה חשוב חינוך והסברה. כשהוא סיים אמר לו

הרב אליעזר ולדמן
ראש ישיבת "ניר" קרית ארבע

הרב: "ר' משה, איפה מחר קמה התנחלות חדשה?" ר' משה לוינגר חזר והסביר שוב את חשיבות החינוך וההסברה, ושוב שאל אותו הרב: "איפה מחר קמה התנחלות חדשה?" איך עומדים הדברים זה מול זה?

מזה אפשר ללמוד ששני הדברים מוכרחים ללכת ביחד, כלומר אין התיישבות בלי חינוך והסברה, אבל גם אין חינוך והסברה בלי התיישבות. אולי נדמה את זה לשלמות של עבודת ה', שבה יש גם קבלת עול מלכות שמים וגם קבלת עול מצוות, גם אמונה וגם מעשה. ובגמרא במסכת קידושין שואלים: מה יותר גדול, תלמוד או מעשה? ונמנו וגמרו שתלמוד גדול. למה? שהתלמוד מביא לידי מעשה. הדבר נשמע מוזר, כי יכול להשתמע מכאן שמטרה היא המעשה והתלמוד הוא רק אמצעי, ואם כך איך יכול להיות האמצעי יותר גדול מהמטרה? אלא הפירוש הוא שאין להפריד בין תלמוד למעשה. ביהדות המחשבה מביאה לידי מעשה והלימוד מביא לידי מעשה, והמעשה יונק מהלימוד וסוף מעשה במחשבה תחילה. המעשה הוא הוצאה לפועל של הלימוד, ואם הלימוד לא יוצא לפועל סימן שהלימוד לא היה עמוק מספיק או לא נקלט. באותה מידה גם ההסברה וגם המעשה

הם שניים שהם אחד ואי-אפשר לזה בלי זה, כי אם אדם יעשה הסברה בלי שישנה החוויה המעשית, המציאות המעשית, העוצמה המעשית, אז ההסברה לא נקלטת, לא רואים את המשמעות העמוקה ואת ההיקף של העניין המוסבר. לכן הרב צבי יהודה הדגיש את

כאשר מסבירים ומלמדים את הערך הא-לוהי של ארץ-ישראל, את הערך הלאומי של ארץ-ישראל, המסר נקלט אצל השומע

החשיבות הראשונית של ההסברה, אבל בתגובה לדברי ר' משה לוינגר דיבר על כך שמוכרחים לעשות. בכל הניסיון שלנו, ברוך ה', של 38 השנים מאז מלחמת ששת הימים, המציאות המעשית, הדוגמה המעשית ומסירות הנפש המעשית ביישובה של ארץ-ישראל פתחה את הלבבות. כאשר מסבירים ומלמדים את הערך הא-לוהי של ארץ-ישראל, את הערך הלאומי של ארץ-ישראל, המסר נקלט אצל השומע.

אמונה מעשית

יש עכשיו תמיהה, חוסר החלטיות, מה הצעדים שבהם עלינו לנקוט. הקימו עכשיו הרבה מאחזים. יש שאומרים שעלינו להיאחזו עכשיו בכלי המעשה, או בשביל להרים את המורל או בגלל שבאמת זו התשובה, להראות שלא מנצחים אותנו. לעומתם יש שאומרים שצריך להגדיל את האמונה, כי כנראה האמונה לא היתה מספיק גדולה ולכן כלי המעשה נפגמו.

אני לא חושב שבציבור שלנו האמונה לא היתה מספיק גדולה ולכן כלי המעשה נפגמו. זה נכון שצריך להרבות בהקרנת האמונה, בהסברת האמונה, בהפצת האמונה בכל חלקי העם. ישנם חלקים מאחינו בני ישראל שהם מבולבלים לגמרי, והבלבול אכן נובע מריקנות בנושא של אמונה, מריקנות בנושא של תורה, וממילא העיניים אינן פקוחות לראות את המציאות. רואים דברים בצורה מעוותת, לא רואים את האמת כפי שהיא, כמו שנאמר אצל המרגלים "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם" – יש קטנות של אמונה ומתוך כך קטנות של ראייה. ישנם גורמים נוספים הגורמים לבלבול. לצערנו השלטון נתון בידי בני-אדם שהם מקולקלים בדעותיהם ובמידותיהם, בוודאי רחוקים מאמונה וממילא הם חלשים ואין להם כוח להתמודד עם הקשיים. ראש הממשלה היה מישהו שנתפס בעיני העם כשיא של הגבורה וההתיישבות, ואם הוא אמר שאין ברירה, מוכרחים להיכנע, לסגת

"קדימה", ומכיוון שהוא נתפס כאדם חזק רבים הלכו אחריו והוא בלבב את העם והרס את המורל שבעם, את הביטחון שבעם, את רוממות הרוח. לכן יש צורך בהרבה הסברה, בהרבה לימוד. כמו כן יש צורך לחפש איך מבחינה מעשית לרומם את רוח העם. כמובן שישנם שיקולים רבים בדבר איך לעשות את זה, איזו צורה תהיה הטובה ביותר, המוצלחת ביותר, אבל אין ספק שצריך לעשות גם את זה. בכל תקופה יש המצבים המיוחדים שלה והקשיים המיוחדים שלה והצרכים המיוחדים שלה, אבל דבר אחד ודאי צריך להדגיש תמיד, והוא שצריך לראות את המציאות בפרופורציה הנכונה, בעיניים בהירות. במשך 40 השנים האחרונות צמחה עוצמה גדולה של אמונה ומעשה בארץ-ישראל, ובעיקר בישי"ע, והמציאות שלנו היום הרבה יותר חזקה מאשר היתה לפני עשרות שנים. ולא רק המציאות שלנו, גם המציאות של כלל העם.

אשרינו, מה טוב חלקנו

לפני כ-40 שנה התורה לא היתה נפוצה כמו היום, אנשי תורה ואנשי אמונה היו מעטים מהציבור שלנו, וכשאנו למדנו ב"מרכז הרב" בשנים הראשונות, בשנים תשי"ז-תשי"כ, היה ציבור קטן מאוד. היו רק שתי ישיבות על-תיכוניות לציבור הדתי-הלאומי, ישיבת "מרכז הרב" הוותיקה וישיבת "כרם ביבנה" הצעירה מאוד, ובסך הכול היו 70-80 תלמידים. אלה היו כל בני התורה בציבור שלנו, ולא היו אולפנות ולא מכללות ולא מדרשות. היום, ברוך ה', יש מאות ישיבות ורבבות רבבות בני תורה, תלמידים ובוגרים. בצה"ל יש ציבור אדיר של בני תורה, וכך גם בכל תחומי החיים, וכל ההתיישבות הזאת בישי"ע היא בעלת עוצמה גדולה. זאת לא רק עוצמה של כ-300 אלף יהודים, אלא עוצמה אדירה של תורה ואמונה. ולמרות כל הייסורים וכל הקשיים, והכי קשים הם הייסורים הפנימיים, של הגירוש. עם כל זאת, בציבור שלנו נמשכת, עבודת ה' בשמחה, ואנו ממשיכים להודות לה' "אשרינו מה טוב חלקנו" שאנו חיים בדור הזה

בכל תקופה יש המצבים המיוחדים שלה והקשיים המיוחדים שלה אבל צריך לראות את המציאות בפרופורציה הנכונה

ושניתנה לנו הזכות להיות שותפים ביצירת המציאות הזאת של תורה ואמונה, שבה זוכים להראות לעם את הדרך.

היינו בשבת בקדומים, שבה חגגו 30 שנה להתחלה של קדומים, שהיתה בקדום. בחנוכה התשלי"ו היינו בסבסטיה וזה היה ניסיון שמיני של גרעין אלון-מורה, וזה הצליח ברוך ה'. זה התחיל בבסיס של המשטרה הצבאית בקדום, בחדרי המעצר שאליהם נכנסו המשפחות, ומזה צמחה קדומים וגרעין אלון-מורה הגיע לאלון-מורה דהיום. השומרון התמלא ביהודים ובתורה ובאמונה, וכך גם יהודה ובנימין. נכון, אומנם עברנו עכשיו לצערנו ייסורים נוראים, ופשע נורא בוצע כלפינו וכלפי עם ישראל, אבל אנחנו ממשיכים ליישב את ארץ-ישראל, לחנך, לגדל ילדים. ביש"ע יש כבר דור רביעי, אבל האור של יש"ע הוא לא רק ביש"ע, הוא התפשט לכל רחבי ארץ-ישראל – לנגב, לגליל, לשרון, לשפלה. אני זוכר לפני 25 שנה, בשנים הראשונות, באו אלינו בטענות, גם בחברון ובקריית-ארבע, למה אנחנו מושכים את הנוער ליש"ע, שהרי צריך גם להגדיל תורה, להקים ישיבות בגליל ובנגב. אמרנו להם שעכשיו זה הזמן שאפשר וצריך להיאחז ביש"ע והנוער נלהב לעשות את זה, ומיש"ע יבואו הכוחות שיגדלו תורה ואמונה בכל מקום. וכך היה במשך השנים, בעזרת ה', מאילת למצפה-רמון ולדימונה, דרך ירוחם, באר-שבע ושדרות, ובצפון בגולן, בחיספין, בקריית-שמונה, בעכו, בנהריה, במעלות ובחדרה, וכך גם בתל-אביב, בפתח-תקווה, בראשון-לציון, ברחובות ובכל מקום ומקום. זוהי מציאות אדירה של תורה, וחלילה מליפול ברוח. אומנם צריך למצוא דרכים איך להתגבר על המשבר הזה, על ההשפלה ועל חילול ה' הזה שהיה, ואנחנו מתפללים לקב"ה שיכוון אותנו ומתפללים לקב"ה שישיר מאתנו את השלטון הפושע הזה, אבל צריך למצוא דרך לאחד את הכוחות שלנו בכל מרחבי הכוחות של תורה ואמונה.

להיות לאור עולם

במשך עשרות השנים האלה מצאנו גם שיתוף פעולה עם חרדים. אומנם לא עם כל הציבור החרדי, אך אנחנו צריכים אצלנו פנימה, בציבור הדתי הלאומי הציוני, למצוא דרכים לאחד את כל הגוונים ואת כל השיטות, ובוודאי יש הרבה מאוד, ו"אלו ואלו דברי א-לוהים חיים". אין לי שום ספק שהכרח יהיה לאחד את הכוחות, כשם שאין לי שום ספק שלצערנו יהיו זעזועים שיפתחו בסופו של דבר את העיניים של אלו שלא רואים את האמת

ביחס לאחריות שלנו לעם ישראל ולארץ-ישראל. ויותר מזה, יש לנו גם אחריות כלפי הגויים, הלא הברכה להם תבוא מאתנו – "ונברכו בך כל משפחות האדמה" – והברכה הזאת תבוא מתוך עם ישראל זקוף קומה וחי חיים שלמים בארץ-ישראל, מתוך גבורה

אין לי שום ספק
שלצערנו יהיו זעזועים
שיפתחו בסופו של
דבר את העיניים של
אלו שלא רואים את
האמת

לאומית היונקת מקדושה. העולם זקוק לזה, למרות שהוא לא יודע עד כמה הוא שקוע בבוץ של חיים שפלים, חסרי אמונה ויחס של שנאה כלפי עם ישראל, ולנו יש אחריות לזה. עמידה על זכותנו על ארץ-ישראל באה מתוך אחריות של להיות לאור עולם. קודם כל אחריות לקיום דבר ה' בנו, ולגילוי של החיים הא-לוהיים שלנו ושל הקדושה של חי ישראל בארץ-ישראל. לעמינו וגם לאלו שרוצים להיכנע ולבצע עוד נסיגות אנחנו אומרים כמו שיוסף אמר: "לא אתם שלחתם אותי הנה, כי אם הא-לוהים". זוהי שליחות א-לוהית וצריך לראות את

הממד הא-לוהי של כל התהליך הציוני. בפרשיות יוסף ואחיו אנחנו רואים שדברים מתנהלים גם באמצעות חלומות, והחלום תמיד מציין את ההתנהלות העל-אנושית, את ההתנהלות שמעבר לפעלתנות ולתכנון האנושי. ב"אורות הקודש" חלק א', חלק "הגיון הקודש" בסעיף נג, "החלומות הגדולים", מדבר הרב על המדרגות וכך הוא כותב: "החלומות הגדולים יסוד העולם הם, המדרגות שונות הן חולמים הם הנביאים 'בחלום אדבר בו', חולמים הם המשוררים בהקיץ, חולמים בעלי המחשבה הגדולים לתיקון העולם, חולמים אנו כולנו בשוב ה' את שיבת ציון". אנחנו חייבים להרים את הראש מעל לחשבונות הקטנוניים והחולשות שבהסתכלות הנמוכה, לראות את המהלכים הא-לוהיים, את קיום דברי הנבואה שמתקיימים על ידינו, ואז נוכל לכלכל את מעשינו ולכוון את כוח האמונה והמעשה לחיזוק הקיום שלנו, ולא חלילה לסגת וליפול. מלבד זה אנחנו יודעים, שכל נפילה מביאה לידי תקומה, כשם שאומר הפסוק במיכה: "כי נפילתי קמתי כי אשב בחושך ה' אור ליי". אני בטוח שהנפילה הזאת, הנוראית, תביא אותנו לאגור כוחות של אמונה ותקומה, כי רק מתוך אמונה אפשר להמשיך. מה שהביא לנפילה הזאת היתה הריקנות וההתרוקנות של תכנים של אמונה וחיי קדושה.

"יפוצו מעינותיך חוצה" הוא מצב שבו המעיינות זורמים בחוזק. אומנם אנחנו מדברים על אלו הריקנים, המרוקנים מכוחות של אמונה, אבל אני מאמין וחש את המציאות הזאת, שרוב רובו של העם קשור לאמונה. יש לנו בעיה עם ההנהגה, אך רוב רובו של העם קשור לאמונה. הבעיה היא שהמנהיג באותה שעה היה מקובל כמנהיג בעל החוזק והגבורה, וכאשר הוא החליש את העם, זה בלבד חלקים מהעם שהאמונה לא חזקה אצלם. לכן נמשיך בדרכנו, נמשיך לשמש דוגמה וכוח מוביל בעם, ובסופו של דבר נקווה שבקרוב מאד ייפקחו העיניים לראות את האמת שלנו, כי לולא הציבור שלנו – הציבור המאמין, המגלה את האומץ ואת הגבורה של הקדושה בהתיישבות ובצבא – לא היתה דוגמה של אלו שלא מתייאשים אלא באמת ממשיכים קדימה, קדימה באמת, ולא מפלגה שהולכת אחורה ומפילה אתה את העם. אל לנו להוריד את הראש, רק להמשיך בדרך של אמת ואמונה ויציב ונכון וקיים.

פנים אל העם

כאשר יש נפילה, נדרשים כוחות כדי לחזק ולקומם, ובכל התחומים. כל מי שעוסק בכל תחום שהוא מביא ברכה – גם תגבור ההתיישבות וגם "פנים אל פנים" וגם חיזוק המחנה פנימה לא חדות הכוחות – ומתוך כך מקרין למרחבי העם. ביחס ל"פנים אל פנים", אסור לנו לשכוח דבר שקרה בימים הנוראיים של הייסורים של ההתנתקות. לדעתי, מן השמים קרה, שבאו במגע אתנו – מגע קרוב מאוד, רגשי מאוד, חווייתי מאוד, גם אם כואב מאוד – עשרות אלפי יהודים בצה"ל ובמשטרה, ואני משער שעוד עשרות אלפים באמצעות כלי התקשורת. אומנם זה היה מגע מזעזע, ואנחנו מודעים לכך שלצערנו מפקדי צה"ל טמטמו את החיילים בכל מיני צורות והכינו אותם בצורה מעוותת לפשע הזה של ההתנתקות, אבל גם אם אפשר לטמטם בני-אדם שלא יוכלו להגיב על מה שהם רואים, אי-אפשר לטמטם אותם שלא יהיו מסוגלים לקלוט את מה שהם רואים. ייתכן שהם היו אדישים בתגובה שלהם,

מפקדי צה"ל טמטמו את החיילים בכל מיני צורות והכינו אותם בצורה מעוותת לפשע הזה של ההתנתקות

במראה הפנים שלהם, וגם בכך לא כולם היו אדישים, אבל הרגשתי וראיתי, ואני רואה את זה שוב מדי פעם בסרטים, שהדברים חדרו ללבם ולנשמותיהם. אומנם זה לא מבטיח שמשוהו ייצא מזה, ייתכן שהם ישכחו את הדברים, אבל עלינו מוטלת החובה למצוא את הדרך לא לתת להם לשכוח, למצוא את הדרך לבוא אתם במגע, לעורר את אותם כוחות שהם התרשמו מהם. ראו פה עוצמה אדירה של מסירות נפש, של אמונה, של אהבה לדרך, לעם, לארץ, ולכן חשוב שיישבו תלמידי חכמים, אנשי ציבור, ויטכסו עצה ויתכננו תוכניות איך לעורר את הכוחות האלו בעם. הדבר דומה למצב שהיה אחרי מלחמת ששת הימים, בשנתיים הראשונות העם היה מרומם והיה מוכן לקלוט, וכאשר היינו בממשל הצבאי בחברון בשנת תשכ"ח, שנה אחרי המלחמה, הגיעו לשם קבוצות נוער של השומר הצעיר, של הנוער העובד והלומד וסמינריונים. הם היו מגיעים לחברון ולנים אצלנו בממשל הצבאי. זה נשמע חזון אחרית הימים, אך כך זה היה.

בודאי גם אנחנו אשמים, אולי לא מספיק עשינו ויִזְמְנוּ כדי להחזיק את הכוחות האלו באש גבוהה של להבה של אמונה ותודעה. רוב רובו של העם נמצא בעצם אתנו, עם האמונה ועם ארץ-ישראל, עם אהבת ארץ-ישראל, גם אם חלק מאתנו נפל ונשבר בתקופה האחרונה. דווקא עכשיו, אחרי החוויה המזעזעת הזאת והכאבים הנוראים והפשע שבוצע בעיקר על-ידי ההנהגה, גם ההנהגה המדינית וגם ההנהגה הצבאית – והחוויה הזאת גם זעזעה את רבבות אנשי הצבא וגם את העם שראה את הדברים – צריך לדעת ולהסביר מהי אמונה, מהי דבקות בארץ, מהם חיי משפחה, מהם חיי טהרה וקדושה.

צריך לשים לב לא לעשות את הדברים כהצגה, אלא אנחנו צריכים להיות טבעיים, להיות מה שאנחנו. בכל מגע עם העם ישנם דרכים שונות איך לעשות את זה, איך ליזום, איך להביא לידי כך שיזמינו אותנו, שירצו להיפגש, ובעיקר להיות מה שאנחנו, ממשיכי דרך בין בהתיישבות ובין בצבא. אנחנו לא מפקירים את החזיתות, אנחנו לא מתנתקים, הדרך שלנו היא התחברות ולא התנתקות.

תשובה מאהבה

אצל רבנו, הרב צבי יהודה זצ"ל, לא למדנו את המושג "אנחנו באים להחזיר בתשובה". הרב צבי יהודה זצ"ל היה מדגיש את דברי הלל בפרקי אבות "הוי מתלמידיו של

אהרון, אוהב שלום ורודף שלום", אבל בעיקר המשפט האחרון "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". הוא היה מדגיש: לא אוהב את הבריות כדי לקרבן לתורה, אלא אוהב את הבריות וממילא בא הקירוב לתורה. אם יש לנו מגעים ואנחנו נפגשים, עלינו לדבר על התקופה הזאת, על מעשי ה', על תחיית עם ישראל, על מה נותן כוח לקום, מנין יונקים את הכוח לעמוד בכל הייסורים, לראות את מעשי ה'. בוודאי צריך לדבר על החשיבות של ההתחברות לשורשים שלנו, לראות עד כמה ניתוק מהשורשים מביא לחולשה, ואז לא רק נחלשת התודעה היהודית, הזהות היהודית, אורחות החיים היהודיים, אלא נחלשת האהבה הלאומית, אהבת ארץ-ישראל, ומאבדים גם את הערכים הדתיים וגם את הערכים הלאומיים, כפי שכתב הרב באגרות. אם יעבור זמן רב בלא שיתחברו לשורשים, בסוף יקרה כמו שקורה היום, שבמקום לחלום "בשוב ה' את שיבת ציון" אז יש לצערנו חלומות על יציאה לחו"ל. לא רק שיוצאים לחו"ל, אלא חולמים על זה, שואפים לזה, כי לא מחוברים, כי מנותקים. אז גם כן הערך של השירות הצבאי הוא כבר לא ערך אצל חלקים מהעם. הצורך להגן על העם, להגן על הארץ, תכונות יהודיות אינסטינקטיביות, בריאות, גם הן נחלשות כתוצאה מהניתוק מהשורשים. מעניין שהשתמשו ומשתמשים במושג הזה הנורא "התנתקות" – אנשים שמנותקים, שלא מבינים, שלא רואים באיזה תהליך אנחנו נמצאים. אנחנו נמצאים בתהליך של ההתחברות, התחברות לעם, ההתחברות לארץ, קיבוץ גלויות, ההתחברות לתורה ולאמונה.

הביטוי של הנביא יחזקאל בחזון העצמות היבשות הוא התחברות של "עצם אל עצמו", ולא "עצם אל עצם", כלומר עצם אל עצמותינו – אל הזהות הפנימית, אל הנקודה הפנימית, שזו היא עצמיות ועל זה צריך לדבר. צריך לברר מהי עצמיותנו, בשביל מה קמה כל ההתעוררות הזו לפני 100 שנה לחזור אל הארץ, לחזור אל העם. צריך לחזק ולראות עד כמה בלי היסודות, בלי השורשים האלו, אין ערך לא לעם ולא לארץ ולא למקומות הקדושים, כי מתנתקים מאורחות החיים ומאורחות האמונה. לשם כך אנחנו צריכים להראות לעם שהכוחות האלו קיימים, אבל בתקופה האחרונה הם נחלשים ואף נשברים כתוצאה מהבלבול בהנהגה. אבל הכוחות האלו קיימים בעם, צריך לעורר אותם מחדש, לעורר את החלום, לא להתבייש. גם ביוסף האחים זלזלו כי הוא היה בעל חלומות, "הנה בעל החלומות הלזה בא".

עדיין כחולמים

מיד אחרי הסכמי אוסלו, או אחרי שהתחילו להוציא את צה"ל מכמה ערים, בא אלי חיים רמון ואמר לי: נו, נגמר החלום של ארץ-ישראל השלמה? השבתי לו: מה פתאום נגמר? החלום הזה המשיך להתקיים אלפיים שנות גלות, אפילו בגלות החלום הזה נמשך – "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים" – אז פה, בגלל נפילות ארעיות שלכם או בגלל פשעים שאתם מבצעים החלום נגמר?! החלום הזה נמשך! זהו הכוח שמקיים אותנו פה, האמונה הזו, החזון הזה, היעוד הזה, ההכרה בממד הא-לוהי של "ותשאני רוח".

"נו, נגמר החלום של ארץ ישראל השלמה?" השבתי לו: "מה פתאום נגמר? החלום הזה המשיך להתקיים אלפיים שנות גלות, אז פה, בגלל פשעים שאתם מבצעים החלום נגמר?!"

כל מה שמתרחש בחברון נוגע לכלל הציבור. אי-אפשר לנתק לא בין חלקי עם ישראל ולא בין חלקי ארץ-ישראל, ולצערנו אנו סובלים גם מההנהגה המדינית וגם מההנהגה המשפטית שבמדינת ישראל.

איך ייתכן שיושב בית-משפט עליון של היהודים במדינת ישראל, ויודע ומכיר בכך שהאדמות שעליהן מדובר בחברון, במקום שיושבות המשפחות הצעירות במה שמכונה "השוק", הן אדמות יהודיות, ובכל זאת נותנים הוראה לפנות את היהודים משום שהיא איזה פגם בכניסה לדירות האלו? אם היה פגם בכניסה, צריך לתקן את הפגם, צריך לסדר את העניין האדמיניסטרטיבי הזה, אבל להוציא את היהודים משם? הרי זה פשע, זה עיוות, זה חוסר רגישות יהודית, לאומית, אנושית ומוסרית. שם עקרו את היהודים וגזלו את אדמותיהם והרגו ורצחו וטבחו, ואנחנו עוד לא קיבלנו בחזרה לא את כל אותם הבתים ולא את אותן האדמות שהערבים גזלו מאתנו בתרפי"ט ובזמנים אחרים. צריך לעורר את העם לעיוות הזה, לפשע הזה, ולעשות כל מאמץ שלא יבוצע הפשע הזה פה בחברון. חשוב מאוד שרבות עמך בית ישראל יגיעו לכאן, בלי לחכות לתאריך מסוים, כדי להראות את ההזדהות ואת הדבקות בחברון, כמו בכל מקום אחר בארץ-ישראל.

נטפלים באופן מיוחד לחברון, ויש לכך, בוודאי, סיבות רוחניות. אני משער שזה מבטא את הניתוק מהשורשים שלנו, שהרי בחברון מצויים כל השורשים של עם ישראל,

25 תוכנית ההתחברות

שורשי האמונה, שורשי ההתיישבות, שורשי התורה והמצוות והאחריות לכל עם ישראל ולכל העולם, ומכאן מקור הברכה של "והיה ברכה ונברכו בדך כל משפחות האדמה". אנחנו צריכים למצוא את הדרך לאיחוד הכוחות שלנו במאבק הזה. במאבק על ארץ ישראל צריך להשתמש בנשק הסודי, בכוחות הפנימיים של "ומי כעמדך ישראל גוי אחד בארץ".

תחייתו של

”דגל ירושלים”

להיות מהפכן! ❁ לא לקבל את הממסד הקיים! ❁ לחתור לשינוי! להיות מכובד, לא מזולזל! ❁ על עקרונות ”דגל ירושלים” מול ”המזרחי” ❁ במאמרו של הרב אברהם וסרמן ❁

למעלה מ-30 שנה חלפו מאז הופעת האוונגרד – תנועת חלוץ מהפכנית – התורני-אמוני הראשון, ”גוש-אמונים”, בהנהגת הרב צבי יהודה קוק. העיקרון הבסיסי שבכל

אוונגרד, שהוא אי-השלמה עם הקיים ומאבק בתנאים קשים, התקיים גם כאן. מגורי-אוהלים לזמן ארוך, מעצרים, דעת קהל עוינת, זלזול הממסד השבע – כל אלו ועוד היו מנת חלקם של ראשוני

הרב אברהם וסרמן
ר”מ בישיבת רמת-גן

הגוש. אבל סביב המעשה הגדול והרוח האדירה נאספו רבים, עד שהגוש הפך למחנה גדול ומפלגות פוליטיות תמכו בו. אפילו בימי דמדומים אלה, ולאחר החורבן הגדול בגוש-קטיף ובצפון השומרון, רבים המצטרפים לאותה דרך. אנשים גרים על גבעות בודדות בתנאים קשים, נוסעים לעבודה בדרכים מסוכנות, באומץ לב ובנחישות. ציבור זה נאמן לעקרונותיו ואינו מרגיש מחויבות למפלגה כלשהי, למרות שלעתים יש מי שמייצג אותו בכנסת במידה זו או אחרת.

לא כל הכיפות שוות

הניסיון מלמד אותנו, שגם בין אלה החובשים כיפה סרוגה יש הבדל בסיסי בתפיסת העולם בין שתי קבוצות: הממסד והאוונגרד, או בלשונו של הרב קוק ”המזרחי” ו”דגל ירושלים”.

27 תחייתו של "דגל ירושלים"

"המזרחי" דגל בהסכמים ופשרות עם התנועה הציונית. הוא גם תמך בהרצל בהציגו את "תוכנית אוגנדה", מתוך תפיסה מקומית ומצומצמת של "להציל את מה שיש". לעומת "המזרחי", קם אדם אחד ויחיד ובעקבותיו, לאחר זמן רב, המונים. האיש היה הרב אברהם יצחק הכהן קוק, שהרים דגל של תנועה חדשה השונה במהותה מ"המזרחי", עם כל הכבוד שרחש להישגיה של תנועה זו. הוא גם הגדיר יפה את מגבלותיו של "המזרחי" הפשרן של זמנו, ובעניין זה לא השתנה הרבה מאז.

הרב קוק קרא ל"מזרחי" פעמים רבות לפעול לביטולו של המשפט שאימץ הקונגרס הציוני: "הציונות אין לה דבר עם הדת", שמורה על "התבוללות לאומית" כהגדרתו (אגרות

ראייה, חלק ג', עמוד קע"ב). אך "המזרחי" לא הצליח, או לא ניסה באמת. הוא גם הבחין ביחס המזלזל של ראשי הציונות ל"מזרחי", תופעה שמוכרת לנו גם היום.

העיקרון הבסיסי שבכל אוונגרד, שהוא אי-השלמה עם הקיים ומאבק בתנאים קשים, התקיים גם כאן

והעיקר שהיה ועדיין חסר, מנוסח בדבריו הבאים: "... על כן בהיות המטרה האחרונה לציונות הכללית – החוסן הלאומי הגשמי, שאפילו אם נכניס בתוכה זרמים דתיים יהיו נראים כטפלים... ובכל פעם בהיפגשם יחד העניינים העולמיים והדתיים – יהיו האחרונים נדחים מפני הראשונים... אבל דגל-ירושלים מבטא הוא במציאותו שהמטרה הראשית

היא יסוד הקדש... ולהגדה ציבורית זו אנו צריכים כעת להסתדרות שלמה שתביע אותה, ורוח זה לא ניתן למזרחי ביסודו... ועיי השבת אור הקדש... נחזק את היסוד הפוליטי באמת והדר. ודבר זה לא יצא אל הפועל עיי הדרך האיטי (=האיטית) המזרחי, כי אם עיי ההופעה החדשה של הסתדרות תחייתית לשם כך ביחוד.. (אגרות ראייה, חלק ג', עמוד קע"ג).

בלי פוליטיקה

ארגון האוונגרד כתנועה עצמאית – לא מפלגה – הוא כורח המציאות. בעוד הפוליטיקאים, העסקנים, ותומכיהם בציבור מנסים בעיקר "לשנות מבפנים", הפעילים

האידיאליסטיים דורשים שינוי אמיתי. הם לא מקבלים את אמרות החולשה: "זה מה שיש", "הרוב רוצה", ו"הסקרים אומרים". יש להם אורך-רוח, דבקות במטרה ונכונות לסבול. הם מסוגלים, תוך כדי חתירה למטרה גדולה, ללחום גם בעבור דברים קטנים, אבל לא לשקוע בהם. הם נאבקים כדי לשנות מציאות, ומסוגלים להצליח. ראינו זאת בתנועת-גוש אמונים והצלחת ההתיישבות האדירה, המצויה כיום בסכנה חמורה. ראינו זאת גם במאבק נגד כל הסיכויים של תנועות המחאה שגרמו להחלפת ממשלות. מאידך, המאבק הפוליטי נכשל שוב ושוב, החל בקמפ דייויד ועד היום, וההנהגה הפוליטית איבדה כמעט לגמרי את המצפון והכיוון.

תנועת "דגל-ירושלים", שידעה בעבר מנהיג דגול ונכשלה מחוסר פעילים, קיימת כיום כתנועת פעילים אדירה חסרת מנהיגות. בבחירות שעברו התגייס הציבור הזה במסירות ובמאמץ עלאיים כדי להוריד מהשלטון את הממשלה שהתנכלה לו ולדרכו. הוא האמין שהממשלה החדשה תיישם את האידיאלים שבעבורם התאמץ כל כך הרבה, והתבדה.

האוונגרד היה בתרדמה שנבעה מכניסת חלק ממנהיגיו אל תוך הממסד הפוליטי, ומהשענות יתר של החברים האחרים על אלה שנכנסו לממסד. מעצם טבעו אוונגרד הוא חופשי, ולכן צריך לשוב ולהשתחרר מהמעורבות הפוליטית והממסדית העמוקה אשר בה שקע, ואשר אכזבה אותו עמוקות. עליו לשוב ולהיות מה שהיה במשך תקופה ארוכה ורבת-עצמה ומעש, ולהתארגן לפעילות לטווח-ארוך.

אין די במבצעים המתעוררים בשעת משבר ומסתיימים מיד לאחריו. צריך להכיר בעובדה הפשוטה שמפלגות אינן הכול, ומאבק מתנהל גם – ולעתים בעיקר – מחוץ לכותלי הכנסת. משם הוא משפיע עליה יותר מאשר מאבק בתוכה. אין זה אומר, כמובן, שיש לזנוח את החזית הזו, אבל היא רק תוצאה של הפעילות החוץ-פרלמנטרית. דוגמה לכך נוכל לראות בארגונים החברתיים וביוזמות החוקה והסכמי ה"שלוש", המאורגנים במוסדות

תנועת "דגל-ירושלים",
שידעה בעבר מנהיג
דגול ונכשלה מחוסר
פעילים, קיימת כיום
כתנועת פעילים
אדירה חסרת מנהיגות

קבועים ופועלים ברצינות ובשיטתיות. הם מצליחים לרתום לטובתם חברי כנסת רבים ממפלגות שונות, וכוחם רב. האונגרד יגשים את חזון "דגל ירושלים" ויהיה מחויב למה

29 תחייתו של "דגל ירושלים"

שהרב קוק קרא "תחיית הקודש", הכוללת שינוי תרבותי וערכי של החברה בישראל. האוונגרד ירים את כל הדגלים הכלולים בתחיית הקדש, שאותם הרים שנים רבות: ארץ הקודש ושלמותה, המהפכה התורנית, הצדק החברתי, קליטת העלייה ועוד. הוא יוסיף את דגל ההסברה וההשפעה התקשורתית והציבורית, ודגלים אחרים חשובים. מה שדרוש לו כעת הוא מנהיגות רצינית ומשוחררת מכל מחויבות אחרת, שתוביל אותו לדרך של השפעה אמיתית ושינוי מהותי של העם כולו. כמו בעבר, המפלגות שיזהו מיד את העוצמה ואת הכוח הטמונים בו, ירצו אותו ויבאו אחריו.

רועה ואינו נראה

צריך לעשות סדר! לשבץ את הפאזל! ☉ מי גדול ומי גדול יותר? ☉ למי הסמכות להחליט ולמי לא? ☉ הרב משה חביב על הצורך בבירור נוקב, בתוכנו ☉

בדורנו אנו זוכים להפצה רחבה של חידושי תורה בכל המקצועות, "עשות ספרים הרבה אין קץ", כן ירבה וכן יפרוץ. אבל הגדלת התורה והאדרתה לא תושלם אם לא תעמוד במרכזה חתירה לתורה סדורה בבירור הנהגת הדור. לצורך זה נצרכת דרישה מצד הדור בבחינת "ובקשו... ואת דוד מלכס", ומצד שני נטילת המושכות בגבורה על-ידי גדולי חכמי-רועי ישראל.

הרב משה חביב

ר"מ בישיבת בית אל

על הפסוק " וישב יעקב בארץ מגורי אביו..." יש לשאול: והרי כבר מאמצע הפרשה הקודמת סופר על חזרתו של יעקב אבינו לארץ? לכן דרשו חכמים את הפסוק כתיאור מצבו הרוחני של יעקב, וכמובא ברש"י "ביקש יעקב לישב בשלווה, קפץ עליו רוגזו של יוסף..." והדברים נראים תמוהים: מי צרה עינו בשלוותו של יעקב? ומה היא אותה שלוה אשר לה משתוקק יעקב אבינו? מי שהעידה עליו התורה שהוא "איש תם יושב אהלים", מי ששקד 14 שנה בישיבת שם ועבר, מבלי לעלות על ערש יצועיו, אינו חשוד בשלווה של בטלה, אלא ברצון לשקוט מהייסורים ולהתמסר לעבודת ה'. שלוה לצדיקים נאה להם ונאה לעולם "אטו צדיקי אי אכלי תרי עלמי מי סני להו?!" (הוריות י, עמוד ב). צריך לומר שהסיפא של המדרש "קפץ עליו רוגזו של יוסף" במידה כנגד מידה מפרש את הרישא: המתחים בין בני יעקב בכלל, ועם יוסף בפרט, לא נולדו ביום אחד, שהרי "ותקע כף ירך יעקב", משמע שהצליעה, חוסר האיזון ביוצאי ירכו, היתה קיימת. ואיך יעקב הגיב? "ויגער בו אביו", אבל ההמשך "ואביו שמר את הדבר", ופירש רש"י שם: "היה ממתין ומצפה מתי יבוא". כלומר, אומנם גער בו יעקב, אבל במטרה להשקיט ולהרגיע את הרוחות, כיבוי שריפות ולא טיפול שורש. הרי יעקב ידע היטב שיש דברים בעמדותיו של יוסף ועתידים הם להתגלות,

אבל בשלב זה הוא לא רצה לסדר את הכוחות בישראל. יעקב אבינו מבקש שלוה ואינו נכנס לעובי הקורה להכריע ולסדר סדר ההנהגה.

מחלוקת יהודה ויוסף הנה בירור נוקב בהנהגת ישראל, באופן הצעתו לגאולתו. גדולי ישראל נדרשים לטפל בסוגיה, לקרב ולהרחיק, לשבץ כל אחד במקומו, בזמנו ולפי כוחו ועניינו.

הצדיקים מטבעם נוטים להצטנע ולהישאר ספונים באוהל. ואם הבירור לא יבוא מהם, הוא יתחולל מלמטה – מהעם, מאנשי דלא מעלי או מתלמידים שלא שמשו כל צרכם, בדרך כואבת הרבה יותר – "קפץ עליו רוגזו של יוסף".

דווקא בארץ מגורי אביו נעשים הבירורים בתוך ישראל, בתוככי מחנו. חכמינו מגלים שבסופו של דבר יעקב אבינו כן סידר את המרכבה, סידר את השבטים כל אחד במקומו בהנהגה: "איש על דגלו באותות לבית אבותם", לא היה צריך לומר אלא איש על דגלו באותות, ומה תלמוד לומר לבית אבותם? ההוא דכתיב 'אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדקי' (איוב ל"ו) בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה אותם דגלים כמו שנתאוו, התחיל משה מיצר, אמר מעכשיו עתידה המחלוקת להנתן בין השבטים אם אני אומר לשבטו של יהודה שישרה במזרח והוא אומר אי אפשר אלא בדרום וכן ראובן וכן אפרים וכן כל שבט ושבט מה אני עושה? אמר לו הקב"ה... מעצמן הן מכירין דירתן דייתיקי (שטר צוואה) יש בידן מיעקב אביהם היאך לשרות בדגלים... כמו שטענו אותו והקיפו את מיטתו כך יקיפו את המשכן וכו'" (במדבר רבה ב' ח').

דווקא בארץ "מגורי אביו", בחזרתנו לנחלת אבותינו בעת תחייתנו הלאומית, אנחנו זקוקים לגבורה בעבודת קודש זו של עשיית גשרים, קיבוץ כל הכוחות, שיבוצם וניצוחם על-ידי בחירי צדיקיא דווקא.

וה' יתברך, הנהג בחסדו בכל דור, מסדר הוא את סדר הנשמות הצריכות להופיע בעולם, "על כורחך אתה נולד" (סוף פ"ד באבות) בדור זה.

יהי רצון שיתקיים בנו "חזק ואמץ כי אתה תנחל".

תינוק שנשבה?

אחאב עושה הרע בעיני ה' איך התאבלו עליו כל כך הרבה אנשים? על מה התאבלו הצדיקים שבדורו? הרב טרופ על השווה והשונה בין אחאב לדורנו

איש ההתיישבות, גיבור המלחמה

מפני מה זכה עמרי, אביו של אחאב, למלכות? מפני שהוסיף כרך אחד בארץ-ישראל (סנהדרין קב, עמוד ב). צא ולמד מה כוחה של מצוות בניית יישוב בארץ-ישראל, עד אשר

אפילו מי שנאמר עליו "ויעשה עמרי הרע בעיני ה' וירע מכל אשר לפניו" – אפילו הוא זוכה למלכות מפני שעתיד לבנות עיר אחת בארץ-ישראל (מהרש"א שם).

הרב אהרן טרופ

ראש ישיבת "בני צבי" בית אל

והנה על בנו, על אחאב, מעיד הנביא שבנה

ערים רבות (מ"ב, כב). דבר זה לא נאמר על אף מלך ממלכי ישראל. כלומר, אחאב היה איש ההתיישבות במלוא מובן המלה. העניין הלאומי כה להט אצלו, עד שלמרות שהלך בדרכי איזבל ועבד עבודה זרה, לא הסכים לתת את התורה לבן הדד, כי שמר על כבוד האומה כלפי חוץ (סנהדרין שם, על-פי הסברו של הרב זצ"ל, ב"מספד בירושלים"). עוד מעלה גדולה מצאו בו חז"ל, על שבעת מותו, כאשר משך איש בקשת לתומו וירה בו, לא חשב אחאב על עצמו, על פציעתו ועל כאביו, אלא דאג ללוחמיו, שלא יראו בפציעתו ויתרפו מלהמשיך ללחום (מועד קטן כח, עמוד ב). כלומר, בנוסף להיותו איש ההתיישבות היה אחאב גם גיבור מלחמה. על גדלות לאומית זו אומרת הגמרא (סנהדרין שם), שלמרות כל עוונותיו, אחאב שקול היה. כלומר למרות כל עוונותיו, את זכויותיו בבניין ארץ-ישראל ובמלחמותיה אף אחד לא יכול היה לקחת ממנו, לכן שקול היה.

מעשה נבות

מעשה אחד הכריע את הכף והכריע את דינו של אחאב, המעשה עם נבות. את מותו של נבות תכננה אמנם איזבל, אך כיוון שאחאב אפשר את רציחתו ולא מנע אותה, מאשימו הנביא ברציחתו. ומשהוסיף חטא על פשע ונטל את נחלתו, זועק הנביא: הרצחת וגם ירשת! הפשע הנוראי הזה של לאפשר לרצוח, לא לעשות את מה שאפשר וניתן היה לעשות כדי למנוע את הרצח, ולתת לזה שאפשר את הרצח – וכל שכן לרוצח עצמו – את האדמות של הנרצח, את ביתו של הקורבן ואת נחלתו, זו עוולה כה גדולה, רשעות כה עזה, עד שזהו הפשע שהכריע את גורלו של אחאב. כל זכויותיו בשמירה על כבוד האומה, בבניין הארץ ובהגנתו עליה, עד מוות ממש, לא עמדו לו כנגד פשע זה של "הרצחת וגם ירשת", של מסירת נחלת הנרצח לרוצח (שם). יתר על כן, זהו פשע שאין עליו מחילה, שכן אחאב עשה תשובה על פשעו זה עד שריבונו של עולם, בכבודו ובעצמו, מעיד עליו ואומר לאליהו "הראית כי נכנע אחאב מלפניי", ועם כל זה עונשו לא בוטל לגמרי, אלא רק נדחה חלקית.

באבוד רשעים רינה

מהגמרא במסכת בבא קמא (יז עמוד א) מוכח שהתאבלו עליו, שיצאו לפניו 36,000

וכך מבלי לחשוב יותר
מדי הם ישרו קו
אוטומטית עם אווירת
האבל, הבכי והנהי,
ששרתה בארמונותיו
של המלך

חלוצי כתף, ואומר רש"י: שקרעו בגדיהם עד שנראו כתפיהם. וכן מוכח במסכת מגילה (ג עמוד א) שהספיזו אותו. אכן התוספות במסכת בבא קמא מקשה, הכיצד? והלא הגמרא בסנהדרין אומרת על אחאב "באבוד רשעים רינה"? ומתרצת שהצדיקים שבדור אכן שמחו, אך אוהביו ועבדיו היו מספיזין אותו. דבר זה דורש עיון, שכן ברור על מה ומדוע הצטערו אוהביו, אך עבדיו למה התאבלו? הרי מסתבר שמותו יכול לחולל שינוי במצבם, ואף אם לא, מסתבר שאחאב שהיה מסוגל לכל מעשה נבלה, וכפי שראינו אצל נבות, הוא לא התנהג עם עבדיו במלוא החסד והחמלה. מדוע, אם כן, ועל מה הצטערו עבדיו? בהחלט ייתכן, שההרגל לנסות למצוא חן בעיני המלך, בני ביתו, שריו וכל מלחכי פנכתו, נהפך להם, לעבדיו, למין טבע שני, וכך מבלי לחשוב יותר מדי ומבלי

לנתח את ההשלכות הגלומות במצבו של מלכם, הם יישרו קו אוטומטית, כפי שהיו רגילים מאז ומעולם, עם אווירת האבל, הבכי והנהי, ששרתה בארמונותיו של המלך ובקרב כל מקורביו.

הרב זצ"ל, במאמרו "המספד בירושלים", מוסיף ביאור. מסתבר שאף חכמי ישראל השתתפו בפן מסוים של ההספד, בפן הכללי שלו, כלומר ההספד לא היה על האישיות הפרטית של אחאב, אלא על גודל הפספוס שהכוחות החומריים והרוחניים באומה לא הכירו את מקומם. הכוח החומרי שבאומה, שהתגלה בירבעם, באחאב ובדומיהם, לא השכיל להבין שעל שאלת "מי בראש?", מוכרחת התשובה לבוא, "בן ישי בראש", כי מבלעדי הכרת השליטה של הצד הרוחני, "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו" אז אפסה כל תעודה לישראל חלילה. מטרת ההספד היא "שיתבוננו הכל שבאמת אין כאן כוחות מתנגדות ושראוי להכניס הכל בחוברת אחת ולסדר דרכי האומה...". כלומר ההספד אינו על אחאב האיש, אלא על הכוח החומרי שהיה בו. הצער היה על כך שהכוחות שבאומה, החומרי והרוחני, לא השכילו לדעת להיבנות זה מזה בהנהגת הכוח הרוחני. הצער היה על הפספוס הזה, שכן בסידור הנכון של כוחות האומה טמונה כל תקוותה.

כמובן שכפי שחוזר ואומר מו"ר הגר"א שפירא שליט"א, אי-אפשר לפסוק הלכות למעשה משיעורי תנ"ך, מחשבה ואמונה. יתר על כן, מי שיבקש להשוות בין אחאב לדמויות אקטואליות, לא יוכל שלא לשים לב לכך שישן, בנוסף לנקודות הדמיון, נקודות שוני לא מעטות, שמשנות את התמונה לכאן ולכאן.

מתי מותר לשמוח על יהודי שנפטר

יש טוענים, דבר שנשמע רבות לאחרונה, שעל כל יהודי שנפטר יש להצטער ולהתאבל באשר הוא יהודי, ובפרט במנהיגי ישראל המייצגים את מלכות ישראל. נדמה לי שאמירה כוללנית זו, יכולה להיות מופרכת מהעובדה שאת הפסוק "באבוד רשעים רינה" אמרו חז"ל על אחאב, שכמובן לא היה גוי והיה מלך ישראל. עוד שמעתי טוענים ש"משנאיך ה' אשנא" נאמר דווקא ורק על גויים, דבר שמנוגד לדברי הרמב"ם והשולחן-ערוך. הרמב"ם, בסוף פרק א' בהלכות אבלות, אומר זאת על יהודים, וכן נפסק בשולחן-ערוך (שמ"ו ס"ה) "כל הפורשים מדרכי ציבור והם האנשים שפרקו עול המצוות מעל צווארם ואין נכללין

בכלל ישראל בעשיית המצוות ובכבוד המועדות וישיבת בתי כנסת ובתי מדרשות, אלא הרי הן כבני חורין לעצמן, אין מתאבלין עליהן, אלא אחיהם ושאר קרוביהם לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ואוכלים ושותים ושמחים, שהרי אבדו שונאיו של הקב"ה, ועליהם הכתוב אמר 'הלא משנאיך ה' אשנא'. אם כן, הדברים ברורים. יש מצבים, שבהם יש לשמוח על יהודי שנפטר, שכן הפסוק "משנאיך ה' אשנא" מדבר על יהודים רשעים ולא על גויים.

לענין השלכה לזמנינו, נראה, לכאורה, שהלכה זו, ששמחים במותו, כלל אינה רלוונטית, כיוון שיש המושג ההלכתי "תינוק שנשבה", דהיינו: "אדם שלא למד ולא גדל בין היהודים ואינו זריז לאחוז דרכי המצוות, שהרי הוא כאנוס ואע"פ ששמע אח"כ שהוא

יהודי וראה היהודים ודתם והרי הוא כאנוס שהרי גדלוהו על טעותם" (ממרים פי"ג ה"ג). אלו שאינם שומרים תורה ומצוות בזמנינו, לא רק שלא למדו, אלא ההיפך, למדו לזלזל בתורה ובנושאי דגלה, ודאי אם כן שהגדרתו של הרמב"ם לתינוק שנשבה חלה עליהם. החזון איש פוסק (שחיטה ב, כח), "דמצווה לאהוב את הרשעים... כי אצלנו הוא קודם תוכחה שאין אנו יודעים להוכיח ודיינין להו כאנוסים". ממקורות אלו ורבים נוספים חזינן שאי אפשר לדון את מי שאינו שומר תורה ומצוות כרשע, אלא ההיפך, מצווה לאהוב אותו וממילא להתאבל על מותו.

**האם זה פשוט שגם
בדברים אלו, שיין
המושג "תינוק
שנשבה"? או שמא על
אדם שמתנהג ברש-
עות בתחומים אלו לא
חלים דברי הרמב"ם?**

אך יש מקום לברר, האם דברים אלו אמורים בכל תועבה ובכל פשע, או שמא רק במה שקשור לאמונה בדיני תורה. ייתכן שהיום, מכיוון שענייני האמונה ודיני התורה ומשמעותם אינם ניתנים להבנה בנקל, אזי בהם נוהגים גדרים אלו של תינוק שנשבה וקודם תוכחה, כפי שכותב שם החזון איש: "עכשיו כשאין השגחתו ית' גלויה והניסים אינם מצויין וצדיקי הדור אינם תחת השגחה פרטית הנראית לעין כל וכו'". לכן ניתן להבין שלאדם שלא מבין את ערכה של ארץ-ישראל, את משמעות הגאולה, או את האיסור החמור שבמסירת חלקי ארץ-ישראל לגויים, יש אכן דין של תינוק שנשבה. אך בכל הקשור למוסר אנושי פשוט, כמו פשעו של אחאב, של נתינת אפשרות למעשי רצח, אי ניסיון רציני

למונעם, נתינת נחלת הנרצח לרוצח ואכזריות כלפי הקורבן ומשפחתו – מסתבר שדברים אלו נדרשים מכל אדם באשר הוא אדם, גם אם אינו מבין ואינו יודע מאומה ממושגיה של תורה. שכן אף אחד לא חונך שזה מוסרי ותקין לגרש אדם מביתו על לא עוול בכפו. אף אחד לא חונך להתאכזר למשפחה נפגעת טרור, לגרשה מביתה ולהשליכה למלון או לקרוואן, להוציא את הנרצח מקברו ולתת את ביתו ואת נחלתו לרוצחים. ממילא נשאלת השאלה, האם זה כל כך פשוט שגם בדברים אלו, שייך המושג "יתנוק שנשבה"? או שמא על אדם שמתנהג ברשעות בתחומים אלו לא חלים דברי הרמב"ם: אולי דברי החזון איש לא מכוונים כלפיו?

יתמו חטאים או חוטאים

ניתן, לכאורה, להוכיח מדברי המדרש, על שכנו הרשע של ר' מאיר, שאין לבקש על מותו של הרשע כי אם לבקש שיעשה תשובה. שכן ברוריה, אשתו של ר' מאיר, אמרה לו שיתפלל שיתמו חטאים ולא החוטאים עצמם, כלומר שיתפלל שיעשה תשובה, ור' מאיר קיבל את דבריה.

יש לחלק בין רע לשמים, שיש להתפלל שיעשה תשובה, לבין רע לבריות, שכיוון שהחטאים טיאו אותם ופגע בהם, אין להתפלל עליו

אלא שראיה זו אינה ראייה לאדם שפגע באחרים, שהרי שם מדובר במין, שסילף את משמעות הפסוקים, ולא באדם שעולל רע לאחרים. ניתן היה אולי לחלק בין מי שכבר מת בחטאו לבין מי שעדיין חי, שכן על החי ניתן עדיין לקוות ולהתפלל שיעשה תשובה. אלא שבספר חסידים כתב רבי יהודה החסיד, שמי שהחטיא את הרבים וחלה,

אין מתפללים עליו שיתרפא (סי' תר"ה). כלומר, מי שהחטיא את הרבים ובכך כמובן פגע בהם, אין לצפות לרפואתו. רואים מכאן שיש לחלק בין רע לשמים, שיש להתפלל עליו שיעשה תשובה, לבין רע לבריות, שכיוון שהחטיא אותם ופגע בהם, אין להתפלל עליו. כאן המקום אולי לשאול, מה יהיה לפי זה דינו של מי שהכריח ואנס אחרים לגרש מביתם קורבנות טרור, לאמלל אותם ולתת את ביתם ונחלתם לרוצחים?

37 תינוק שנשבה?

באיגרת תקנ"ה מבאר הרב זצ"ל את יחסו הטוב ליהודים שאינם שומרי תורה ומצוות ואומר: "השי"ת יודע שלא את כל הפושעים אני מקרב, כי אם אותם שאני מרגיש שכח סגולי גדול מונח בפנימיותם". והיכן בא לידי ביטוי אותו כוח סגולי? "הם מחבבים מאוד את כללות ישראל וחושקים בא"י ובכמה דברים טובים ויקרים מהמידות שהם באים מסגולת ישראל בטבע נפשם הם מצוינים בהם". האם דברים אלו של הרב קיימים אצל כל יהודי?! הרי מדברי הרב עצמו, שאמר שלא את כל פושעי ישראל הוא מקרב, מוכח שיש כאלו שאותם דווקא הרחיק, זאת משום שלא ענו על קריטריונים אלו. האם היום ניתן לומר על כל היהודים בארץ-ישראל ועל כל מנהיגי ישראל שהם עונים על הקריטריונים שהרב זצ"ל הציב?! על רבים ודאי שכן, אך על כולם?!

כמובן שאין מאמר זה בא להורות איזו שהיא הלכה למעשה, אלא רק לפתוח שאלות לדיון. את ההדרכה ההלכתית למעשה נקבל כמובן מגדולי הרבנים.

מדע התורה

ותורת המדעים

כיצד קרה שחייילים שומרי תורה ומצוות לא אזרו כח להתנגד לגירוש איזה שינוי צריך בבית המדרש הרב אורי כהן על נטיעות, התבגרות והתגברות

רון בלב ואת ביד

טי"ו בשבט, ראש השנה לאילנות, הוא התאריך הקובע להרבה מן המצוות התלויות בארץ: פירות שחונטים ממנו והלאה נחשבים בשנת השבע לפירות שביעית, הוא הקובע

לפירות האילן את שנתם לערלה ולרבעי, ממנו משתנית השנה ביחס לפירות משנת מעשר אחת לאחרת, ועוד. משחזרנו לארצנו הקדושה, בראשית צמיחת גאולתנו, הוסיפו לו אחינו – מאלה שאינם כל כך מקפידים על המצוות הני"ל – את התואר "חג

הנטיעות". אמנם מצוות הנטיעות בארץ אינה תלויה בזמן זה או אחר, והיא בכלל מצוות יישוב הארץ "שלא להניחה לשממה", כדברי הרמב"ן (הוספה עשה ד' לספר המצוות), אולם הלב נטוי ביום זה למצוות הנטיעות.

משלו חכמינו משל: הדא תרנגולתא כד הוה לה אפרוחים דקיקין היא מכנשא להון, ויהבה לון תחת אגפיה, ומשחנא להון, ומעדרנא קדמיהון. וכד אינון רברבין, חד מנהון בעי מיקרב לוותה, והיא נקרה ליה גו רישיה, ואמרה ליה: זיל עדור לך בקלקלתא. כך כשהיו ישראל במדבר ארבעים שנה, הבאר עולה להם והמון יורד להם, והשלו מצוי להם, וענני כבוד מקיפין אותם, ועמוד ענן נוסע לפניהם. כיוון שנכנסו לארץ אמר להם משה: כל חד וחד מנכון יטעון מכושיה ויפוק וינצוב ליה נציבין. שנאמר: "כי תבואו אל הארץ ונטעתם" (מדרש רבה קדושים שם). ותרגומו: התרנגולת הזאת, שהיו לה אפרוחים קטנים, היא אוספת אותם ונותנת להם מחסה תחת כנפיה ומחממת אותם, ועודרת ומנקרת לפניהם

באשפה, וכשהם גדולים, אחד מהם מתקרב אליה והיא מנקרת לו בראשו ואומרת לו: לך עדור באשפה שלך. כך כשהיו ישראל במדבר ארבעים שנה, הבאר עולה להם והמן יורד להם, והשלו מצוי להם, וענני כבוד מקיפים אותם, ועמוד ענן נוסע לפניהם. כיוון שנכנסו לארץ אמר להם משה: כל אחד ואחד מכם יישא על כתפו מכוש חפירה ויצא וייטע לו נטיעות שנאמר: "כי תבואו אל הארץ ונטעתם".

מדבריהם למדנו, שסדר החיים במדבר, שנראה לכאורה ממש אידיאלי, מעין עולם הבא, אינו אלא שלב הכנה לקראת החיים ה"אמיתיים". כשנות התינוקות והילדות שהן הכנה לשנות הברורות. בדרך זו מפרשים חכמים גם את חטא המרגלים, שנתכוונו להישאר במדבר, מפני שהחיים המדבריים האידיאליים נראו להם ראויים יותר מהחיים הממשיים בארץ שבהם צריך לחרוש, לזרוע ולנטוע, לעמול ולהתאמץ, במקום לאסוף את המן המוכן לאכילה בכל הטעמים, ללא כל מאמץ אנושי.

כי האדם עץ השדה

ראש השנה לאילנות יש בו בחינת ראש השנה גם לאדם: כשם שבראש השנה, שבו עוברים כל היצורים כבני-מרון לפני יוצר האדם, עושה כל אחד את חשבון הנפש השנתי,

כשם שבראש השנה,
שבו עוברים כל
היצורים לפני יוצר
האדם, כך בראש
השנה לאילנות צריך
כל אחד לעשות את
חשבון הנפש השנתי
של מצב "בגרותו"

ומקבל על עצמו לתקן את הדרוש תיקון, כך בראש השנה לאילנות צריך כל אחד לעשות את חשבון הנפש השנתי של מצב "בגרותו" – האם ובאיזו מידה הוא נטוע כאילן, והאם הוא "נוטע אילנות", דהיינו האם הוא פועל עם א-ל בבניין העם והארץ.

בברכת התורה אנו מברכים: "...אשר נתן לנו תורת אמת וחי עולם נטע בתוכנו". מרגלא בפי מו"ר הגאון הרצי"ה הכהן קוק זצ"ל להביא את הפירוש ש"תורת אמת" היא תורה שבכתב, ו"חי עולם" היא תורה שבעל-פה, והיא כנטיעה שהולכת וצומחת,

מוסיפה פירות, ציצים, פרחים ופירות. ראש השנה לאילנות הוא הזמן לסכם את נטיעותינו בשנה שחלפה, ולהתכוון לקראת "שנת האילן" הבעל"ט.

טי"ו בשבט חל בין שני החגים שהוסיפו לנו חז"ל: חנוכה ופורים. בגמרא (יומא כט, א) נאמר שפורים הוא "סוף כל הנסים". והקשו על מאמר זה, שהרי בחנוכה, שאירע כמאתיים שנה אחרי נס פורים, נעשו נסים לאבותינו, ואנו מזכירים את הנס בהדלקת שמונת נרות החנוכה? ותירצו שפורים הוא הנס האחרון שנכתב (ונכנס לכתבי הקודש).

למדנו שפורים הוא האחרון ל"תורת אמת" וחנוכה הוא הראשון ל"חיי עולם".

המשותף לשני המועדים, שהם נעשו בדרך של השתדלות מצדנו; מרדכי ואסתר בפורים, בית חשמונאי בחנוכה. ככל שימי עם עולם הולכים ומתאחרים, נעשים הנסים יותר ויותר תלויים בתפילותינו, בהשתדלותנו ובמעשינו, ככתוב בתורה (דברים ח, יח): "וְיִזְכְּרֶתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הִנְתָּן לָךְ כִּי לַעֲשׂוֹת חָלִל". אתה הוא העושה חיל ורבשי"ע נותן לך את הכוח לכך. זו מעלתה של ארצנו הקדושה, שאנו נעשים שותפים לקב"ה בסדרי הנהגת העולם. ככל שתיקון העולם הולך ומתקדם, כך חלקנו הולך ועולה [ועיין בספר בית ישי להגר"ש

זו השעה לראות
כ"קודש" את המקצועות
המדעיים, שהמדע הוא
עצמו דברי תורה,
באשר הוא מגלה את
ההופעה הא-לוהית
בעולם העשייה

פישר שליט"א (חלק הדרשות עמ' תכא ואילך) שהאריך בביאור ההשלכות של הרעיון המרכזי הזה והסביר שם בדרך זו את המעבר מנבואה לתורה שבעל-פה, שגם תהליך זה מבטא את "התבגרותנו", וחביבין דברי סופרים יותר מיינה של תורה].

המבדיל בין קודש לקודש

בדורנו חלה התרחבות נוספת: גילויי המדע והשימוש בהם בחיי היום-יום של כל אחד ואחד, קושרים את בית המדרש, שעיסוקו בתורה, עם נושאים הנחשבים לענייני חולין. בדרך כלל מתייחסים הרבנים לחידושי המדע כמסייעים להחלת ההלכה על המציאות המתחדשת, כגון הלכות שבת או כשרות. אולם לעני"ד זו השעה לחבר את הנפרדים, ולראות כ"קודש" את המקצועות המדעיים. לא רק במובן המקובל משמיה דהגר"א, שידיעת שבע החוכמות חיונית לידיעת התורה, כלומר שהמדע משמש ככלי עזר להבנת דברי תורה, אלא במובן נעלה הרבה יותר, שהמדע הוא עצמו דברי תורה, באשר הוא מגלה

את ההופעה הא-לוהית בעולם העשייה. מי שלומד להכיר את חוקי הטבע, באופן שבעומק ידיעתו כך עומק התפעלותו ממעשה ה' המתגלה בבריאה – כלומר, שלכל אורך לימודו המדעי העמיד לנגד עיניו את מעשה ה' שבחוקי הנושא המדעי הנידון – נחשב לעוסק בתורה לא פחות ממי שזוכה להגיע להתפעלות עמוקה מדברי חכמים בהלכה או באגדה. דברי הרמב"ם הידועים על דרכי קניית יראת ה' ואהבתו באמצעות ההתבוננות בבריאה, מקבלים היום משנה משמעות, אם יודעים להוציא יקר מזול. אשרי מי שיכול להעביר התפעלות עמוקה כזו לתלמידיו.

הרחבת התורה בדרכנו היא כנטיעה חדשה מחד וככיבוש השממה מאידך. במבט ראשון עדיף אולי להישאר במצבנו הקודם, לעסוק בתורה בבית המדרש, ולהשאיר את המדע כעניין חילוני. אולם דרך זו היא דרכם של "המרגלים", שלא השכילו לראות את הערך הגדול של ההתבגרות והחיים המורכבים של גוף ורוח, מעל ומעבר לחיי הרוח כשלעצמם. מעין זה היא השיטה הני"ל, המעדיפה להוציא אל מחוץ לתחומי בית המדרש את לימוד המדע. אולם לענ"ד זכינו באפשרות להרחיב את תחומי הקדושה, על-ידי הכנסת המדע בגבול התורה. כמובן שדבר זה צריך להיעשות בזהירות ובוזריות המתאימה לדברי תורה, על-ידי תלמידי חכמים יראי ה' ואוהבי שמו, שיד להם בעמקי המדע, ויש להם הכשרון והיכולת לתרגם את שפת המדע לשפת בית המדרש.

התהום הפעורה בין
הציבור הנאמן לתורה
לבין הציבור ההולך
ומתרחק מהתורה
מחייבת את שלומי אמוני
ישראל ליטול אחריות גם
בנושאים שבעבר יכולנו
להשאירם לאחינו שאינם
עוסקים בתורה

במוסדות החינוך הרבים העוסקים בנושאים של בית המדרש, ובצדס במקצועות החול, מבחינים בין "מקצועות קודש" ל"מקצועות חול". הבחנה זו בין קודש לחול יוצרת כעין סתירה בליבות תלמידינו, מה גם שאצל רבים מהתלמידים החול מושך את הלב יותר מהקודש. העמדת נושאים מדעיים באורם הנכון, כנושאים שבקדושה, תשנה את מפת החינוך תכלית שינוי.

התהום הפעורה בין הציבור הנאמן לתורה, לימודה וקיומה, לבין הציבור ההולך ומתרחק לא רק מהתורה אלא גם מכל ערכי היהדות, העם והארץ, מחייבת את שלומי אמוני ישראל להרחיב את היריעה, ליטול אחריות גם

בנושאים שבעבר יכולנו להשאירם לאחינו שאינם עוסקים בתורה, ולראות אותם כחלק מהתורה הנלמדת והנעשית על-ידי חובשי בית המדרש.

השבר הנורא שחווינו בקיץ התשס"ה, כשאלפי חיילים המתפללים שחרית וערבית לא אזרו כוח לעמוד על נפשם – פשוטו כמשמעו – ולהתנגד לביצוע הפשע המחריד כלפי העם והארץ, והיו שותפים, בכל התפקידים, לרשעות הנוראה, מחייב אותנו לחשבון נפש על החינוך של בתי מדרשינו לקראת המפגש עם "החיים" מחוץ לבית המדרש. נראה שעצם העיסוק במדעים כמקצועות קודש יפעל על ההבנה וההפנמה, שאין דבר שאינו בא ממקורה של תורה, ושי"החיים" בבית המדרש ומחוצה לו הם שני הצדדים של אותה מטבע. על כן גם השירות הצבאי, חידושי המדע ויישומם וכיו"ב – כולם נובעים מאותו מעיין, וכולם נושאים ערכיים בקודש. מי שחיו מלאים רגשי קדושה גם כשהוא עוסק במה שנחשב כאילו הוא "חול" – יונק ממעיין התורה בכל דרכיו, ויזכה לקדש את ה' בכל תהלוכות חייו. ראש השנה לאילנות הוא הזמן להתעורר לנטיעה קדושה זו.

מדינת ישראל מול

ארץ-ישראל

האם יש עניין להשאיר יישובים יהודיים תחת שלטון גוי? מהו היסוד המשותף של בעל התניא, הרב קוק והחזון איש? הרב שאר ישוב כהן על מפגשים עם שרון, אמונה ותשובה

תשובה לשואלים

המבוכה בתקופה הזאת רבה, הן בקרב הנוער והן בקרב המבוגרים. הגזירות על עקירת יישובים מארץ-ישראל מתחדשות לבקרים ומאיימות בעקבות זה יש רצון לעודד

את הציבור, וביחוד את הנוער. אבל הנוער שאנחנו פוגשים, אותו נוער שצריך לאזור כוחות למאבקים חדשים, הוא שבור. שוב ושוב הם שואלים: מה הרב יכול להגיד לנו? כיצד יכול הרב לעודד

הרב שאר ישוב כהן

הרב הראשי וראב"ד חיפה

אותנו? כיצד הרב יכול לעזור לנו לנתח את התקופה? מה היה אומר אביו של הרב, הרב הנזיר, אם היה עמנו היום?

אני לא יכול להתיימר ולומר שאני יודע מה היה אומר כ"ק אבי מורי זצ"ל, הרב הנזיר, לו ראה את הדברים הללו. אולי היה מעורר רחמים והיה מונע אותם, אבל "בהדי כבשי דרחמנא למה לך?" נשגב מבינתנו להבין אלו תפילות מתקבלות ואלו לא מתקבלות, ולמה? "כי גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממשבותיכם". נכון, פלא עצום הוא, איך כל כך הרבה יהודים, טובים וכשרים, צדיקים חסידים ואנשי-מעשה, התפללו, וזה לא הועיל!

אולי אפשר לומר כי בעניין מה שהגויים גזרו על ישראל, ההסתה ופיגועי הטרור שהם הפעילו נגדנו, היו תפילות שהועילו ב"ה. אנשים ניצלו בדרך נס! אבל, בענין גזרות של ישראל על ארץ-ישראל וישובה, המצב שונה! כשאמרתי לרבו של גוש-קטיף, הרב יגאל

קמינצקי שליטי"א, בשיחה אתו כחודש ימים לפני הגירוש, שאנחנו צריכים להתכונן לכל אפשרות, כדי שאנשים, ביתם רכושם ופרנסתם לא יינזקו, ענה לי: "בכל יום אנחנו רואים נסים, ואנחנו משוכנעים ומאמינים שיעשה לנו הנס שהגרוש לא יקרה. מה, כל הנסים שעשה לנו הקב"ה נעשו לשוא"? חשבתי בלבי אבל לא אמרתי לו, – כנראה, שהקב"ה עושה נסים כדי להציל אותנו מן הגויים. אבל, לעם ישראל נתן הקב"ה, "בחירה", וכאשר הגזירה באה מישראל, כנראה שלא פועלות התפילות ולא נעשים לנו נסים, כי, אנחנו, לצערנו ולבשנו, אנחנו צריכים לעשות תשובה, ולשאול את עצמנו, אם לא אנחנו אשמים. שלא התנחלנו בלבבות, ולא מצאנו את המפתח לעורר ולהתעורר ולנטוע אהבת ארץ-ישראל ואהבת עם ישראל, בכל הלבבות.

יש קטטרופה אין תשובה

עכשיו אפשר לגלות כי בטרם "ההתנתקות", אני עצמי נפגשתי עם אריק שרון, ירפאהו ד' רפואה שלמה ויחזירהו בתשובה שלמה! דיברתי אתו יותר משעה, היתה זו שיחה מאוד אישית. שכן, במלחמת יום הכיפורים הייתי הרב שלו באוגדה שצלחה את התעלה, ונוצרה בינינו ידידות אישית. כמו כן נפגשתי אותו כמה וכמה פעמים בבית גיסי המנוח מרן הגאון רבינו שלמה גורן זצ"ל, בעת שכיהן כרב ראשי לצה"ל. ורבה של תל-אביב, לפני שעלה לכהונת הרב הראשי לישראל. אריק היה משוכנע שעל ידי "ההתנתקות" הוא עושה דבר שהוא לטובת עם ישראל ומדינת-ישראל. ניסיתי להוכיח לו שטעות בידו! ניסיתי לשכנע אותו שזה לא טוב לא לו ולא למדינת ישראל ולעם-ישראל! כשראיתי שאינני מצליח להזיז אותו מעמדתו התקיפה ניסיתי אפילו להציע פשרה. הצעתי לו הסדר עם הפלשתנאים שיבטיח שהיישובים שלנו יישארו על אדמתם ויהיה הסדר שיבטיח את בטחונם. הסברתי לי כי הרמב"ן מונה במצות יישוב ארץ-ישראל שני דברים, האחד "שלא נניחנה בידי איש זולתנו", והדבר השני "שלא נניחנה שממה". אמרתי לו, שגם אם מבחינת סדר הכוחות הוא חושב שהמצב הוא שאין ברירה, שאי-אפשר להחזיק את היישובים תחת ריבונות יהודית, מי אומר שצריך לעקור אותם! כמו שמאפשרים לכל הערבים לחיות אצלנו בבטחון, למרות שהם רואים עצמם כפלשתינאים, כך גם אנו היהודים חייבים להיות יכולים לחיות בכל מקום בארץ-ישראל! האם מדינת ישראל גולה מאתנו את מצות ישיבת ארץ-ישראל? האם אין מצווה לשבת באותם חלקים של ארץ-ישראל שהם לא תחת

ריבונותה של המדינה! הלא, גם אם יהודים יתארגנו לשבת בעבר-הירדן, גם היום, זוהי גם כן ארץ-ישראל. המצווה מתקיימת גם שם! האם אנחנו צריכים להשלים עם כך שהמדינה של הערבים היא "יודנריין"? הרי יותר ממיליון וחצי ערבים, שקרויים פלסטינים, יושבים אצלנו, מה קורה כאן? על כך השיב לי שרון: "שום דבר שעשיתי בחיי לא עשיתי אם היה חשש שדברים יבואו לידי קטסטרופה. במקרה הזה אני מפחד שלא יהיה כוח שיוכל להגן על האנשים, ואז כולם חס וחלילה ייהרגו, וזה יהיה על אחריותי, ואני לא מוכן לזה. שאלתי אותו: "ומה שאתה מתכוון לעשות, לעקור אלפי יהודים מבתיהם ולהפוך אותם לפליטים, זה לא קטסטרופה?" בתגובה הוא שתק, הוא לא ענה לי. ראיתי שהאוזניים של אטומות, ראיתי כי הלב שלו לא רוצה להבין והוא לא מסוגל לעשות תשובה והפסקתי את השיחה.

תנועת תחית הקודש וכלל ישראל

אבא זצ"ל, הרב הנזיר זצ"ל, היה חוזר בשם אור ישראל וקדושו מרן הרב קוק זצ"ל, על הדברים הבאים: "כאשר אומרים בקדיש "על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעוסקים באורייתא קדישתא די בארעא קדישא הדין", המשמעות היא כך – "רבנן" זה אנחנו, "תלמידיהון" זה אתם, תלמידי תלמידיהון אלה תלמידי הישיבה, וכל מאן דעוסקים באורייתא קדישתא די בארעא קדישא" אלה כל ראשי ותלמידי הישיבות של תורת - ארץ-ישראל. בפוטנציאל כולם חברים - כהגדרתו של אבא מארי הרב הנזיר הקדוש זצ"ל - ב"תנועת תחית הקודש, מיסודו של מרן הרב קוק זצ"ל". זאת התנועה שהתחילה בישיבת מרכז הרב ונמשכה דרך ישיבות בני-עקיבא וישיבות ההסדר והכוללים שלהן – לכל התנועה הזאת אני קורא "ישיבות תורת ארץ-ישראל". כי השם "ישיבות ההסדר" הוא לא מוצלח. זה שם שנובע מטכניקה של משרד הביטחון.

אבא מארי הרב הנזיר הקדוש זצ"ל ראה את כל ההתפתחות, שהתחילה על ידו מיסדה מורו ורבו מרן הרב זצ"ל נמשכת ומתפתחת בקצב מהיר כתנועה חדשה, כך הוא כותב, מתוך ענווה, בספר "קול הנבואה": "גם תנועת תחית הקודש, מיסודו של מרן הרב זצ"ל, לקחה לה את רמח"ל כמורה דרך, גם אני הקטן הולך בעקבותיהם". כלומר, יש פה תנועה, שהתחילה ב"דגל-ירושלים" והיא נמשכת והולכת ועולה ומתפתחת.

אמנם, ראוי להעיר, כי, במידה מסוימת, יש שוני מסויים בין החינוך שחינך מרן הרב זצ"ל את תלמידיו, לחינוך שחינך אותנו בנו מורנו הרב צבי יהודה זצ"ל. ההבדל נבע מכך שהתברר שאם רוצים להקיף את כל הכלל, אפשר שיגיעו הדברים לידי גם לידי חולשה. כי לא היו לנו די כוחות גם להקיף את כולם וגם לבנות את עצמנו. התוצאה היתה שנשאר רק ציבור מצומצם של "תלמידי הרב" שהיה גרעין קשה. מורנו הרצי"ה זצ"ל שם לב שהשיבה היתה בחולשה מסוימת, כי עסקו בכלל ישראל. הוא התחיל קו חדש, הוא התחיל לבנות ולחזק את השיבה, לחזק את הקו שלנו, לחזק את הציבור שלנו. מצד אחד זה הצליח, ב"ה עלתה ושגשגה תנועת בנינו של ציבור נאמני "התורה-הגואלת". אבל, מצד שני, הכלליות קצת נחלשה וחלק מן התלמידים ואפילו חלק מהרבנים התרחקו מן הכלל, לא מצאו שפה משותפת עם הציבור שלא שייך לקו שלנו – לא מהצד החרדי או הישיבתי, ולא מהצד החילוני, החופשי.

זאת ועוד, כאשר אבי מורי זצ"ל והרצי"ה זצ"ל דיברו על שותפות עם כלל בני הארץ. – הדגישו שצריך שותפות בשבת, בכשרות, בטהרת המשפחה – אבל הם הדגישו שצריך שתהיה שותפות בעליה ובהתיישבות, בבנין ובארץ-ישראל. הם הדגישו כי צריך שתהיה שותפות בשאיפה לתיקון העולם ושאיפה של מניעת עושק שכר שכיר, שאיפה להחזיק בידו של הדל והאביון, לדאוג לשוויון, שאלו היו, כביכול, גם האידיאלים הסוציאליסטיים של תנועת העבודה הציונית.

לצערנו, מה שקרה בארץ-ישראל הוא, שהציבור הכללי, שקוראים לו "חילוני", איבד את האידיאלים האלה. אני לא יודע האם "התנועה הציונית" יישוב אחד, במקום כלשהו, בארץ-ישראל, ב-10 השנים האחרונות. כל ההתיישבות מרוכזת היום בציבור של "גוש-אמונים". כל הציבור הציוני, שעיקר תוכן חייו היה ההתיישבות בארץ-ישראל, הפסיק עם פעילותו זאת. זה קרה דווקא מ"מלחמת יום הכיפורים" ואילך. אותו דבר קרה גם עם האידיאלים של הסוציאליזם. עם התמוטטות הקומוניזם, התמוטט גם הסוציאליזם. שהלא, אין היום הפגנות של האחד במאי, אין דגלים אדומים, ואני אומר את הדברים בצער כרבה של חיפה. אנחנו התנגדנו לדגל האדום ולתהלוכות האחד במאי הללו, כי ראינו בזה "התבוללות" – אבל תמכנו באידיאלים של צדק חברתי ומניעת ניצול הזולת. ראינו אותם כאידיאלים של ציווי התורה על תמיכה בעני ביתום ואלמנה, ראינו

בהם הוצאה לפועל של מצות "ואהבת לרעך כמוך" – שעליה אמר רבי עקיבא ש"זה הכלל הגדול שבתורה".

אם כך הם פני הדברים: אם ההתיישבות בארץ-ישראל לא משחקת עוד תפקיד אצלם, במה אנחנו שותפים? אותו-דבר גם בעניין הצדק החברתי. זה קיים אצלם בקושי. אולי בתנועות הנוער, ב"שומר הצעיר", עוד נשאר קצת אידיאליזם, אבל לא בכיוון שלנו. אם כך, לצערנו, השותפות נחלשה, וזוהי הבעיה! זו בעית הבעיות! אנחנו צריכים למצוא דרך לחדש את השותפות שלנו עם הציבור שאינו שומר תורה ומצוות, כדי לקרב אותם אלינו, ואז יהיה להם קשה יותר לאבד ולהחריב במו ידיהם את ההתיישבות בארץ-ישראל, אם העליה ההתיישבות, ובנין א"י יהיו חלק מהאידיאל שהם מתחנכים עליו, יכאב להם וירעדו ידיהם כשהם יצוו "לעקור נטוע" ולהחריב ישובים בארץ-הקודש. הצרה היא שהם איבדו את הרגישות ואת אהבה לבנין ארץ ישראל וישובה ועל דא קאבכינא.

לצערנו, אנחנו חייבים לומר, כי מי שנכשל מבחינה חינוכית ומעשית, זו ההסתדרות הציונית העולמית, שלא "מוכרת" היום כלום. הנושאים העיקריים שלה הם לכאורה "עלייה והתיישבות". אבל העלייה היום ברובה לא מגיעה באמצעותם, לגבי התיישבות חדשה, האם היא בכלל קיימת? תשאלו את ראש מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, ידידנו אברהם דובדבני, כמה יישובים עלו על הקרקע בא"י, בשנים האחרונות, שלא מגוש-אמונים ולא בשטחי יש"ע. אני אינני יודע על אפילו יישוב אחד או שניים כאלה, בשנים האחרונות. בעבר, זה היה עיקר ההווייה של התנועה הציונית החלוצית. זאת אומרת, שכאן יש בעיה שלהם, וממילא זאת גם בעיה שלנו. כי מתוך כך השותפות שלנו נחלשה, ולכן גם ההשפעה שלנו נחלשה.

כאשר מרן הרב זצ"ל יצא למסע ביישובי הגליל והנגב, הוא רקד כל הלילה עם החלוצים! למה? כי היתה בידם מצוות יישוב ארץ-ישראל ששקולה כנגד כל המצוות של התורה, והרב האמין כי אם הם מקיימים את המצווה הזו, אז יש לנו אתם שותפות, ומתוכה, ועל ידה, אפשר לפעול לחזרתם בתשובה, גם לשבת לכשרות ולטהרת המשפחה. הבעיה היא לחפש את הדרך לשותפות-אמת, שמתוכה ועל ידה אפשר לעורר לתשובה שלמה.

מרן הרב קוק זצ"ל כתב ב"אורות התחייה": כי "מקובלים אנו שמרידה רוחנית גדולה תהיה בא"י באחרית הימים. הרוב שכבר דימה שהגיע אל מטרתו יתרחק כ"כ שהגיעו "ימים אשר תאמר אין לי בהם חפץ". הרב מבטיח שאז יסעור סער עד שתבוא מהפכה, והכול יתעורר מחדש ויגיעו הדברים לתיקון מלא. אני מאמין שאם מרן הרב זצ"ל הבטיח, זה בעז"ה יהיה.

נחזור ונברר: אור ישראל וקדושו, הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, חזה בחזונו שתגיע תקופה כזו, שאתה ואני נאמר שאין לנו בהם חפץ, הרוב מדמה שהוא הגיע כבר אל המטרה, זאת אומרת שהמדינה למעשה הפכה להיות אידיאל הפוגע באידיאל של ארץ-ישראל. כלומר, מבחינתם, המדינה חשובה יותר מאשר ארץ-ישראל. ואילו אנחנו אומרים, שהמדינה היא מכשיר ליישב את ארץ-ישראל, לא להיפך. וכאן הבעיה הקשה שיש לנו עם הציבור החילוני, הם רוצים את הביטחון האישי שלהם, קוראים לזה "שלוש". אבל בעצם זה לא שלום, אלא "דאגה לאכול ולשתות ולשמוח". מה שהאמריקני קורא: to have a good time. קוראים לזה היום "שיינקיניזם", לשבת בפאבים ובקפה, לבלות ולהנות מן החיים האם אלה אידיאלים?

דיברתי לפני מועצת תנועות הנוער של חיפה, ושאלתי כיצד קרה הדבר שתנועת בני-עקיבא כל כך מצליחה היום. איך היא הפכה להיות התנועה הכי גדולה, למרות שהמפלגה שמאחוריה היא מפלגה קטנה מאוד, שמונה היום ארבעה או שישה מנדטים בכנסת. התשובה היא, שהנוער הזה עוד לא איבד את האידיאלים, הוא עדיין רוצה את ארץ-ישראל, ולכן הוא פעיל. אבל בתנועות של "ארץ-ישראל העובדת", שהיו חוט השדרה של ארץ-ישראל, זה אבד. זה נעלם. זה איננו. זו היא בעיה אמיתית, זה מצער אותנו עד מאד. אבל, כנראה, שמהשמים חייבו אותנו לעבור גם את השלב הזה – וגם אלה "חבלי משיח".

להגיע אל הלב

פעם, בשיחה אישית, הזכיר לנו הרב צבי יהודה זצ"ל את דברי מדרש שיר השירים על הפסוקים "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות, דומה דודי לצבי או לעפר האיילים... על הרי בתר": כגואל הראשון - הגואל האחרון. כצבי הזה, שעולה לראשי ההרים ונגלה, וכשהוא מתכסה יורד מטה מטה, כך תהיה גם הגאולה האחרונה. גם אצל

משה רבנו ע"ה היה כך. נהיה יותר גרוע, אחרי כשהוא הופיע. כך נראים הדברים גם בזמננו. אנחנו נמצאים כנראה בתחתית הירידה לוואדי, לגיא. אבל דומה שהגענו כבר לשיא, שבעזרת ה' אין עוד ירידה ממנו, ועכשיו צריך להתחיל לעלות למעלה. כל זה נוכל להשיג רק על-ידי אהבה והסברה, בדרכי נועם ונתיבות שלום. בכפייה זה לא ילך. שום יהודי לא יתחיל לשמור שבת, לאכול כשר, או לשמור טהרת המשפחה, ושום יהודי לא יחליט ש"ישוב ארץ-ישראל הוא מצווה גדולה", בלי שאנחנו נכניס בלבו את האהבה האמיתית לדברים האלה.

הנביא ישעיהו אומר: "השמן לב העם הזה, ואזניו הכבד ועיניו השע, פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו". המשמעות היא, שכדי שיגיע האדם, היחיד והעם כולו, למצב של תשובה, הלב צריך להבין! הדיבור והאוזן צריכים להגיע אל הלב. כאשר סותמים את האוזניים, ממילא הדברים לא מגיעים ללב, ולכן אין "תשובה".

מרן הרב הנזיר זצ"ל, אבא מארי זצ"ל, היה שם את הדגש על שמיעת הלב, והיה מזכיר תמיד את דברי שלמה המלך בתפילתו: "ונתת לעבדך לב שומע". זו שמיעה מסוג אחר. יש שמיעה של האוזן, שהיא לא מגיעה עד הלב.

העניין הוא להגיע מהלב אל הלב. כאן אני מגיע אל השאלה העקרונית בעניין היחס לאנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, וזה קשור לנושא הזה. כי אם אני מדבר על שיתוף, ליצור מחדש את השיתוף שאבד לנו, אז צריך לדעת איך להתייחס אליהם.

שלושה גדולי-הדורות, מרן הרב בעל התניא, מרן החזון איש ומרן הרב קוק, זכר צדיקים לברכה, אמרו בנושא זה כמעט אותם הדברים, אם כי כל אחד מהם בסגנון קצת שונה:

הרב בעל התניא, בליקוטי אמרים פרק לב, שהחסידיים קוראים לו "הלב של התניא", שואל קושיה: לכאורה יש כאן סתירה. שכן, מצד אחד אמרו חכמים "ואהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול שבתורה, ומצד שני אמרו חכמים כי אדם שלא שומר מצוות ועשה עבירה והוכיחו אותו, ובכל זאת שנה בה, מצווה לשנוא אותו! והגמרא במסכת פסחים אומרת, שעל כך נאמר "כי משנאיך ה' אשנא". אם כך, מה צריך? לאהוב אותו או לשנוא אותו? כנראה שהיה אפשר להשיב שמצות האהבה לא חלה לגבי עובר עבירה במזיד, כפי ששמע

מדברי הרמב"ם, "דברים שאתה רוצה שאחרים יעשו לך, עשה אותם לאחיד בתורה ומצוות". על פי זה לכאורה אין מצווה של "ואהבת לרעך כמוך". כלפי מי שהוא לא לי "אחיד בתורה ומצוות". אבל, בעל התניא בפרוש אומר דברים אחרים לגמרי! הוא מלמד אותנו שיש שני מושגים, והוא קושר את זה עם נפש ונשמה, יש מושג של בעל העבירה שבתוך האדם, ויש מושג של הנשמה היהודית שבתוכו. את העבירות צריך לשנוא, ואילו את היהודי שבו צריך לאהוב! מתוך דבריו יוצא שצריך לקרב אותם - את אחינו שאינם "שומרי מצוות" - בעבותות אהבה, עד כמה שידינו מגעת.

גם מרן "החזון איש" אומר "בהלכות שחיטה" וכן באגרותיו, שהיחס ליהודים שלא שומרים תורה ומצוות בזמננו צריך להיות כמו היחס אל תינוקות שנשבו, וממילא אין מצווה לשנוא אותם וכן אסור חלילה לקיים בהם "מורידים ולא מעלין", כי הם תינוקות שנשבו. על פי שיטתו המושג "תינוקות שנשבו" מתייחס לאנשים שהם לפני תוכחה, ובדורנו כולם הם במצב זה כי אין מי בדורנו שיכול להוכיח אותם. בגמרא (ערכין ט"ז), בסוגיה של "הוכח תוכיח את עמיתך", שואלים: "עד מתי מצוות הוכחה", ושם אמר רבי טרפון: "תמה אני אם יש בדור הזה מי שמקבל תוכחה" והשיב לו רבי אלעזר בן עזריה: "תמה אני אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח". אם בדורם של גדולי התנאים הקדושים כך, בדורנו על אחת כמה וכמה.

כמעט אותם הדברים בהרחבה ובהעמקה, מופיעים בעשרות מקומות בכתבי מרן אור ישראל וקדושו הרב זצ"ל. הרב אפרתי כתב על נושא זה ספר שלם בשם "הסנגוריא במשנת הרב קוק", ובו ליקט פרקים רבים מכתבי הרב, שמדברים על אותו דבר ממש. רבנו הלא היה גדול מלמדי תורת אהבת ישראל ואהבת ארץ-ישראל בדורותינו!

כלומר, זרמים שונים – חב"ד, הליטאים שהחזון איש בראשם, ואחרון אחרון גדול דור התחיה הלא הוא מרן הרב קוק זכר צדיק לברכה, כולם מדברים באותה לשון. "מצוה עלינו לקרבם בעבותות אהבה ובדרכי שלום עד כמה שידינו מגעת". אין צל של ספק שהדרך היחידה היא רק אהבה, לא רק מפני שאנו חייבים לקיים את המצווה של "ואהבת לרעך כמוך", אלא מפני שאנו יודעים שבלי אהבה זה לא יצליח.

זוהי כל התורה כולה – ואידך פרושא הוא זיל גמיר!

לצאת מן האדישו"ת

האם צה"ל הפך לגוף פסול? ❁ כיצד נעזור לאחינו המגורשים? ❁ האם הכשר "רבנות" מספק אותנו? ❁ מה בין ת"ח לפוסק? ❁ קובץ שאלות ותשובות עם הרב אליקים לבנון 'מטעים' אותנו קצת מעולמו ההלכתי-אמוני ❁

לעזרת אחינו

שאלה: איך אפשר לעזור לאחינו המגורשים?

תשובה: אחינו המגורשים עדיין זקוקים לעזרה, והיא נחלקת לכמה מערכות. המערכה האחת היא דאגה ליום-יום. יש עדיין משפחות, שצריך לאתר אותן, שבניהן

מחוסרי בית, מחוסרי עבודה, וממילא

גם נצרכים לצורכי היום-יום, כגון אוכל.

לא מדובר באחוז גבוה, אבל יש משפחות

כאלה. אנחנו מקווים להגיע אליהן,

לאתר אותן, כדי שנדע על הצרכים

הרב אליקים לבנון

ראש ישיבת אלון מורה ורב הישוב

האלה. יש הרבה גופים שמוכנים לעזור, אבל אני חושב שלא לכולם ברור מה היעד שלהם.

יש גופים שנותנים מתנות, כגון חנוכיות ועוד דברים נחמדים, אבל לא מזה ייבנה הבית

היהודי הזה שחרב. למעשה העבודה כבר נעשתה, ואני מקווה שבזמן הקרוב אקבל את

הדוח מחברה מקצועית שעושה את המיפוי הזה.

עזרה נוספת היא עזרה בתחומים קצת יותר מקצועיים, שדורשת מקצועיות מסוימת,

והיא עזרה בתחום ההפעלה של הנוער. יש הרבה גופים שעוסקים היום בניסיון לטפל

בנוער. זה לא שהנוער צריך טיפול, אבל הוא בהחלט איבד קהילה, איבד בית, משפחה,

וכתוצאה מזה איבד מסגרות. קיים ניסיון לטפל בנוער זה על-ידי העסקה, על-ידי שיעורים,

פעילויות ודברים מעין אלה, אבל הטיפול הטוב ביותר הוא שנרתום את הנוער הזה לעשייה

חיובית, ולזה עוד לא הגענו. יש בנוער, ובצדק, המון שלילה ומרירות כלפי מי שהרס לו את

כל החיים, והיעד הוא לבנות עשייה חיובית. דיברתי על כך עם קציני צה"ל, אבל כל אחד "מקטין ראש" ולא מרים את הדברים. קראתי לזה "חוויה מתקנת". מדי צה"ל, בגדי חאקי ירוק, הם כמו סדין אדום. השאלה היא, האם אנו מעוניינים בזה, האם כך אנו רוצים שהנוער יראה את צה"ל. צה"ל הרי עושה,

יש היום בנוער,
ובצדק, המון שלילה
ומרירות כלפי מי
שהרס לו את כל
החיים, והיעד הוא
לבנות עשייה חיובית

אחרי הכל, עבודת קודש, מחבלים נתפסים וחגורות נפץ מנוטרלות ומתקיימת שמירה על הגבולות, ואי-אפשר להתעלם מהעובדה שצה"ל עושה גם עבודה חיובית. צריך ללמוד להבחין בין זה לזה. לא ייתכן שנפסול את כל צה"ל ועל ברכי זה נחנך את הנוער. זה החינוך החרדי, שצה"ל הוא פסול מעיקרו, הדברים החיוביים לא משנים, לא אומרים "מי שבירך" לחיילי צה"ל. זו לא דרכנו, אבל אנחנו רוצים לראות את צה"ל טוב יותר, ישר יותר ולא שותף להרס וגירוש. הנוער שלנו צריך לחבור לחוויה מתקנת מול צה"ל,

וזה בשיתוף פעולה עם צה"ל. נכון להיום, לא ראיתי עדיין שצה"ל נוקט ביוזמה כלשהי. התשובות שלהם מקומיות וממילא לא נושאות שום פרי.

מותר לדחות גיוס

שאלה: ידוע שהרב עומד בראש החזית של מסרבי הפקודה. איזה מסר נשלח למי

שרוצה לבוא לישיבת הסדר, שיודע שאולי לא יחזירו אותו ללמוד, אולי לא יגייסו אותו?

תשובה: יש דברים שתלויים בנו, ויש דברים שתלויים בגורמי צה"ל. גורמי צה"ל

עושים את הטעות הגדולה ביותר שהם יכולים לעשות בכך שהם ממשיכים את הקרב נגד כוחות טובים, יסודות טובים. זו טעות מן השורש. מזמן היה צריך לשנות כיוון. כמו שאמרתי קודם על "חוויה מתקנת" מול צה"ל, ולא צה"ל הברוטלי, המגרש, המעניש, העושה את כל הרעות שאפשר לעשות. צה"ל לא מתעורר לזה כרגע, ואנחנו צריכים להמשיך בדרכינו. אם בחורים שואלים אותי היום אם להתגייס או לא להתגייס, אני אומר שכפליים צריך להתגייס, ולהתגייס בראש מורם עם עמוד שדרה מאוד ברור של מה שאנחנו רוצים. זה מה שחיילים עושים בפועל – הם משרתים אבל דורשים את זכויותיהם,

לראות את צה"ל באמת כמו שהיינו רוצים לראותו – יותר ישר, יותר אמיתי, יותר מבוגר, לא משחק ילדים.

ישבתי בפגישה עם קצינים בכירים, ואמרתי שהבחורים שלנו נפגשו עם קצינים, והקצינים מתנהגים כמו ילדים מול החיילים. ביקשתי שההתנהגות תהיה בוגרת, כי מדובר בבחורים רציניים מאוד. באיזה שהוא מקום צריך לעבור שידוד מערכת. מי שמרגיש שכרגע הוא לא יוכל ללבוש את המדים האלה שלא ילך, זאת לא חובה, זה לא הכרח. מי שמרגיש שהוא לא יכול כרגע, שידחה את הגיוס.

שאלה: האם לחתום מראש על הצהרת הנאמנות לפני המפקד או לא?

תשובה: לא ראיתי את הצהרת הנאמנות. מי שמרגיש שלם עם ההצהרה הזאת, יכול לחתום עליה, אינני רואה בזה מניעה, ובלבד שצה"ל ידע שאם הם לא רוצים אותו שיגידו לו כבר עכשיו שילך. אם ירבו אנשים שיחתמו על מסמך כזה וצה"ל לא ירצה אותם, יבוא היום וזה ייתן את אותותיו, צה"ל הוא אשר יסבול מזה.

שאלה: כל מי שמגיע לדרגות גבוהות בצה"ל בעצם מעוות את התפיסה?

תשובה: זה תלוי ברצון. בדרך שאדם רוצה לילך, בה מוליכין אותו. אם אדם רוצה להשתלב במערכות הצה"ליות, הוא משתלב בראש, משתלב בהבנה, נבלע בתוך המערכת. מי שמראש אומר שהוא יציב קו יעורר כבוד בשירותו. גם קצין בכיר יכול להציב קו כזה, ולשאת אותו בגאון, ואף לסחוף אחריו קצינים נוספים.

שאלה: איך אמורים לנהוג הסרבנים שצה"ל לא משחרר אותם עכשיו?

תשובה: אלה דברים מאוד עדינים, שנמצאים בתהליכים, חלקם טרום משפטיים. יש גישושים ומגעים, וכרגע המגמה לעזור לבחורים להחזיר אותם לשירות או לפתור את הבעיה בצורה אחרת. יש כמה אפשרויות פתרון שעלו

אם בחורים שואלים
אותי היום אם
להתגייס או לא, אני
אומר שכפליים צריך
להתגייס, ולהתגייס
בראש מורם עם עמוד
שדרה מאוד ברור

על הפרק. אנחנו מקווים שגם צה"ל יתעשת ויבין שהגיע הזמן לפתור את הבעיה ולא להמשיך אותה. יש לנו, בהחלט, גם בירור משפטי שאנחנו עומדים עליו. נשלחו מכתבים מתאימים לגורמים המתאימים ואנחנו מצפים לתשובתם בימים האלה. אני מקווה שהתשובה תהיה הבנה שבכוחות משותפים אנחנו נמצא את הדרך לרדת מהנושא הזה.

עושים "כושר" בצבא

שאלה: האם אפשר לסמוך על רבנות כזאת או אחרת?

תשובה: התשובה מאוד מקיפה ומאוד גורפת, ואני נזהר מלתת תשובה גורפת. יש רבנויות בודדות שבהחלט אפשר לאכול מההכשר שלהם. יש רבנויות שאי-אפשר לאכול, אלא לאחר בדיקה. אני לא אומר שהכול אסור, אני רק אומר שיש דברים רבים פגומים וצריך לבדוק לפני שאוכלים. אינני רוצה להזכיר שמות, אבל מי שרוצה פרטים מדויקים ומי שירצה לערוך אירוע באזור מסוים, נוכל לומר לו באיזה אזור נדרשת תוספת פיקוח, איזה קייטרינג הוא בסדר ובאיזו מסעדה אפשר לאכול. יש לנו מיפוי די גדול.

יש רבנויות בודדות
שבהחלט אפשר
לאכול מההכשר
שלהם. יש רבנויות
שאי-אפשר לאכול,
אלא לאחר בדיקה

בנינו מערכת בשם "כושרות", שעוסקת גם בלימוד הנושא וגם בקבוצות לימוד לאחרים בנושאים הבעייתיים. הלימודים כוללים עניינים הלכתיים נטו, כמובן לא ללימודי רבנות, אבל לדעת את ההלכה למעשה, ויותר מזה את היישום בשטח, איתור הבעיות בשטח, לדעת עם אילו בעיות צריך להתמודד ולהקפיד איפה צריך לפקוח עין.

שאלה: יש הרבה ישיבות שאין בהם משגיח, האם זה בסדר?

תשובה: אני לא יכול לומר מה קורה במקומות אחרים, אני יכול לומר מה קורה אצלנו. כתוצאה מהמודעות הגדולה לסוגיות הכשרות, לנו בישיבה יש מפקח קבוע על מה שקורה במטבח. עובדי המטבח הם עובדים נאמנים המשתתפים פעולה עם ההוראות וההנחיות. לדוגמה, יש ירקות עלים שכתוב שיש להשרות אותם שלוש או חמש דקות במי

סבון או במי מלח, ויש ירקות עלים שכתוב לשטוף ולאכול, כי בין הירקות יש משלוחים נקיים יותר ויש משלוחים נקיים פחות. העובד במטבח מקבל הנחיה שעליו לקרוא את ההוראות שמופיעות על השקית וכך לנהוג – וזאת הנחיה שקיבלתי ממנהל מפעל "חסלט" – וחזקה עליו שהוא מבצע את מה שצריך לבצע. כמוכן, הדבר נבדק מידי פעם והוא משתף אתנו פעולה. אנחנו לא בודקים אותו, כי הוא אדם מספיק נאמן, אבל רואים איך הדברים מתנהלים, מוודאים שהוא למד כל דבר, שהוא שואל. מדובר גם בנושאים כמו שטיפת ביצים, ירקות עלים, ברירות וניפויים. אצלנו, למשל, קטניות או קמח לא נכנסים למטבח אלא לאחר שהם בדוקים, במקרר או במקפיא. לכל אלה יש מחסן נפרד, שאינו קשור למטבח, והם יוצאים מהמחסן רק כאשר הם בדוקים באריזות סגורות או ישירות למקרר או למקפיא והטבח לוקח אותם משם. שמעתי על מקומות נוספים שאימצו את השיטה הזאת, וחובה שכך יהיה בכל מטבח. ספקי חומרי הגלם לעיתים מעוניינים להיפטר מחומר גלם מסוים וישיבה זה מקום נהדר להכניס חומר גלם ללא בדיקה, כי שם כולם צדיקים וכולם סומכים, ולפעמים אלה חומרי גלם מתולעים.

רב עם כנפיים

שאלה: הרב פוסק הלכות ב"בניין שלם", האם הרב יוכל לעמוד על נושאים שאנשים אינם נותנים עליהם את הדעת?

תשובה: אני מנסה לגדל פוסקי הלכה. לציבור הדתי-לאומי מעט רבנים פוסקי הלכה ברמה גבוהה, ואני נתקל בזה יום יום מפסקים שאני שומע או מקבל. רבנים ותלמידי חכמים לא תמיד בקיאים בפסיקת הלכה. זה חלל ריק בציונות הדתית, וכתוצאה מזה יש רבים שהולכים לשאול פוסקים בעולם החרדי, אולי בגלל המסורת של שנים שלהם, אולי בגלל שיש להם הרבה פוסקים. אצלנו דואגים לגדל למדנים ולא דואגים גם לגדל פוסקים, וצריך להקים מערך של פוסקי הלכות בעם ישראל בכל הנושאים.

דרך אגב, פוסק גדול זה לא אומר שהוא התלמיד החכם הגדול ביותר במקומו. הרב שפירא מביא לכך תמיד את הדוגמה של רבי עקיבא איגר והחתם סופר. רבי עקיבא איגר היה נחשב לחכם יותר מחתם סופר, אך חתם סופר נחשב לפוסק גדול מרבי עקיבא איגר, כלומר צריך להבדיל בין פסיקה לבין תלמיד חכם. יכול להיות תלמיד חכם גדול אבל הוא

אינו פוסק. ואיך יידע אדם אם לפניו תלמיד חכם או פוסק? בעניין זה נאמר "עשה לך רבי". אם דומה למלאך ה' צבאות, יבקשו תורה מפיהו, ואם לא – לא. שאלו אותי כמה פעמים איך אדע אם הוא דומה למלאך ה' צבאות, והשבתי שיחפשו לו את הכנפיים... כל אחד בונה לעצמו את התבנית איך נראה רב פוסק, והציבור לא טיפש, הציבור משכיל ויודע את מי לשאול.

אילנות גזעיים

שאלה: לסיום, משהו לקראת ט"ו בשבט?

תשובה: בהרבה ספרים קדושים כתוב שבט"ו בשבט מתפללים על פירות האילן שיהיו קבועים. ההבדל בין ירק לאילן הוא שאילן לא מחליף גזעו, וזה נותן את הקביעות. ירק אינו נותן קביעות, כי ירק הוא היום פה ומחר שם.

צריך לבדוק הכול. תמרים, גם מתוצרת הארץ, צריך לבדוק היטב, כי יש הרבה פעמים תמרים נגועים. בסימני ראש השנה, למשל, גילינו כמה סימנים מתולעים, למשל בתמרים ובדגים. לכן יש לבדוק היטב, כדי שלא נקיים היטב אכילת ט"ו בשבט, אבל נעבור על איסורים אחרים.

ארץ-ישראל תחילה

מה זה בכלל "ראש השנה לאילנות"? לילול הלכות זה נוגע? מה בין ט"ו בשבט ל"אחד באפריל"? האם מותר להתחתן עם שותף לגירוש? הרב ליאור בשיחה על ט"ו בשבט ועל סוגיות אקטואליות

ירקות בתשרי, אילנות בשבט

טי"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות, ויש לזה נפקא-מינה לעניין תרומות ומעשרות, ערלה ושביעית. ראש השנה בתשרי הוא זמן שקובע לעניין שנות המעשר או לעניין שביעית,

שמחושבים מתשרי עד תשרי. יש לזה נפקא-מינה לעניין ירקות, לעניין איסור עבודת אדמה שמתחיל בתשרי, אבל במה שנוגע לאילן לא שעת הלקיטה קובעת, כמו בירק, אלא שעת גידולו של הפרי. את פירות

הרב דב ליאור
ראש ישיבת ניר ורבה של קרית ארבע

אדר, למשל, משייכים לשנה הקודמת, לפי חניטת הפרי. ולפי הרמב"ם "חניטה" משמעה מה שהגיע לעונת המעשרות, מט"ו בשבט ואילך, למרות שהפירות נקטפים רק אחרי תשרי של השנה הבאה ולמרות שלעניין מעשרות של הירקות כבר חלה שנה אחרת. ואולם ט"ו בשבט קובע לעניין ערלה, כך שאם נטעו לפני ט"ו בשבט, כשעברו שלוש שנים זה שנות ערלה. אם לאילן יש פירות עד ט"ו בשבט של השנה הרביעית, הם עדיין שייכים לשנות ערלה של השנה הקודמת. אבל באתרוג אין זה כך, שכן אתרוג גדל על כל מים, ולכן יש דעה שהולכים בו אחרי שעת הלקיטה, כמו בירק.

לעניין מעשרות, הרב אליהו גרדיץ וגם הרב קוק מסבירים לפי הרמב"ם, שהחניטה שמוזכרת היא עונת המעשרות, גידולו הבסיסי של הפרי. לאחר מכן מה שהפרי גדל זה רק בגודל, בנפח, אבל את התשתית העיקרית הוא קיבל בשנה הזאת. אם הפרי הוא לא לגמרי בוסר שלא ראוי לאכילה, אלא מינימום, הפרי הגיע לעונת המעשרות, אבל אם זה בוסר של

ראוי, כגון שהפרי חמוץ, זה עדיין חיסרון. צריכה להיות תשתית בסיסית שאותה הפרי כבר קיבל מבחינת הגודל, אבל אם זה רק בוסר אז אין הכי נמי – זה שום דבר.

אילנות, "תתחדשו"

התאריך הקובע לגבי האילנות הוא ט"ו בשבט, אז יש התחדשות. הקב"ה ברא את העולם כך שיש מחזוריות מסוימת, מחזור אחד מסתיים ומתחיל מחזור חדש, וכך גם

התורה קבעה את כל הדברים על-פי תופעות בטבע: היום החדש מתחיל עם צאת הכוכבים, רואים שבטבע מתחיל יום אחר

בעניין תשרי. כמובן שמבחינה פנימית בכל התחדשות יש חיות חדשה, תופעות חדשות בבריאה. כשם שאנו אומרים שבראש השנה האדם מתחדש והמשמעות היא שאדם צריך לקבל הסתכלות יותר נאותה על המציאות, כך זה גם ביקום כולו, בצמחייה, ביחס לפרות האילן. זה התאריך שקובע לעניין שנה חדשה. התורה קבעה את כל הדברים על-פי תופעות בטבע: היום החדש מתחיל עם צאת הכוכבים, רואים שבטבע מתחיל יום אחר. החודשים מתחילים עם חידושה של הלבנה, לקראת סוף החודש הלבנה מסתתרת. וגם שנה חדשה – נסתיימה עונת הקיץ,

הימים החמים חלפו, הימים מתקצרים, ורואים שינוי בטבע. מכאן ואילך רואים דבר חדש.

כל דיני התורה, תרומות ומעשרות משנות מעשר – הכול נקבע על-פי האקלים של ארץ-ישראל. כך גם מולד הלבנה והאופק של ירושלים – מה צריך יותר?

בקיץ אנחנו מתפללים "ותן ברכה על פני האדמה". אבל לו יצויר שמדינה שלמה צריכה גשם דווקא בקיץ, כמו צרפת או ספרד, המחבר פוסק שגם במקרה כזה הם לא יתפללו ב"ברכת השנים" אלא בקשה פרטית – גם אם מדובר במדינה שלמה – ב"שומע תפילה". הסיבה לכך היא, שאת הברכות של תפילת שמונה-עשרה חז"ל קבעו על-פי צרכי ארץ-ישראל, והיות שארץ-ישראל צריכה גשמים בחורף ולא בקיץ, תפילת הציבור נקבעה על-פי צרכי ארץ-ישראל, גם אם אירופה שלמה צריכה גשם בקיץ. אומות העולם, לעומת זאת, קבעו תאריכים באופן שרירותי, אצלם היום מתחיל משתים-עשרה בלילה. למה? כי

אז סיימו את הבילוי ואפשר להתפנות לתיקון חצות... מהירח בכלל לא אכפת להם, ואת החודשים הם קבעו באופן שרירותי.

הרומים הקדמונים נהגו בחוכמה והתחילו את השנה החדשה במארס, כי אז רואים שהחורף עבר, רואים שינוי בטבע. באו עובדי אלילים, שמאמינים שרוח הקודש נכנסה בו באפריל ויצאה בסוף דצמבר, תשעה ירחי רוח הקודש, וקבעו שנה חדשה בעיצומו של חורף, סתם באופן שרירותי.

דרך אגב, למה באחד באפריל יש מתיחה? כל השנה משקרים מתחת לשולחן, הרי כולם יודעים שזה שקר שרוח הקודש נכנסה אז ויצאה בסוף דצמבר, לכן באותו יום מותר בריש גלי לשחק עם השקר. זה במילתא דבדיחותא, כל ליצנות אסירא בר מליצנותא דעבודה זרה. אצלם זה באופן שרירותי ואצלנו זה לפי הטבע. יש התחדשות האילנות מט"ו בשבט, כמו שחז"ל אומרים, רוב גשמי השנה ירדו והאילנות ספגו את המשקעים ועכשיו מעלים שרף, עם משהו חדש.

הבחינה הרעיונית של ט"ו בשבט היא לראות את ההתחדשות. הרי אם אדם חושב שהכל סטטי – הוא לא מתפעל משום דבר. ההתחדשות בטבע נותנת לאדם מוטיבציה להתחדשות שלו עצמו, עם חשיבה חדשה, דבר שמעורר את האדם מתרדמתו. כך זה בטבע וכך זה בראש השנה בתשרי, שהוא יום הדין ואדם צריך לתקן את המעשים, להתחיל דף חדש, להתחדש. ההדרכה הכללית היא שאדם צריך להיות בבחינת הולך, לא לעמוד באותו מקום ולא לעצור ברמה שהוא הגיע אליה, אלא תמיד לצעוד קדימה. אם יש התקדמות אז אדם עולה, אבל אם הוא נשאר באותו מקום הוא נסוג לאחור.

ה"שפת אמת" מזכיר פעמים רבות את הנושא של חיות חדשה שאדם מקבל בראש השנה לכל השנה כולה, והאילנות עוברים תהליך דומה בט"ו בשבט. בחו"ל היו אוכלים חרוב מארץ-ישראל, כי לא היה להם משהו אחר. כאשר הייתי בחו"ל – נתנו לנו לאכול חרוב, נתנו לנו לאכול פלח של תפוז. כאשר באתי לארץ ראיתי שנותנים חרובים לבהמות, והרגשתי עלבון.

מדינה היא לא תנועת נוער

אנחנו צריכים לקבוע לגבינו אמות מידה של כפיית חשיבה והתייחסות לדברים. לגבינו התורה צריכה לקבוע, ולא שיקולים הומניים שהם לא מעולמה של תורה. הציבור

חלק גדול מן הציבור
חושב שכל מי שיש לו
זקן – דבריו כמו תורה
מסיני, זה גורם
לבלבול הזה

הזה, שנאבק למען ארץ-ישראל, שהתנגד לעקירה – היתה לו השראה רוחנית מטעם איחוד הרבנים למען ארץ-ישראל, ברשותם של הגאונים הרב שפירא שליט"א והרב אליהו שליט"א, והדברים מבוססים על דבריו של הרמב"ן שלא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה. זו גישתה של תורה על בסיס הלכתי, שעבירה היא לגרש יהודים, להחריב יישובים ולהסגיר את הארץ לידי מחבלים. מי שחושב אחרת צריך לנמק את דבריו ולא להעלות סברות כרס ומליצות – בנוסח דברים שנאמרים בוועידת

מדריכים של בני-עקיבא – כגון "למען אחדות ארץ-ישראל", או "למען צבא ישראל". האם בגלל דברים אלה נעשה עבירה?! זו לא גישה של הלכה, זו גישה של חברה, של בני נוער הדנים על נושא כלשהו. בעניין זה כופים את ההלכה. מכיוון שחלק גדול מן הציבור לא מודע לצורך לקבל את הסמכות ההלכתית של אנשי תורה, לא מבין את ההיררכיה של הרבנים וחושב שכל מי שיש לו זקן – דבריו כמו תורה מסיני, זה גורם לבלבול הזה. לצערנו הרב, אין מספיק יחס לגדולי תורה אמיתיים. גם בהלכה יש מצב שנחלקו, אפילו בדבר תורה, והכלל הוא שהולכים לפי הגדול בחכמה ובמניין. יש כללים, יש כללי פיסקה. איך ייתכן שימציאו נימוק כזה, שבגלל אחדות עם ישראל, או כל מיני מליצות, מותר לעבור על איסור – להוציא יהודי מביתו ולזרוק אותו כמו שזורקים בעל-חיים, ואף גרוע מזה? עד היום אנשים זרוקים – וכל זה, בגלל מה? בגלל האחדות?! איזו אחדות? בשביל מה עושים את הדבר הזה בכלל? זו חולשה בתוך הציבור שלנו.

צריכים לתגבר את הפן התורני, בייחוד בקרב בני-הנוער. אני חושב שהנוער בריא, בני תורה בדרך-כלל יודעים להעריך את זה, להבין את זה. בספר "קול התור" וכן בדברי הרב חר"פ נאמר, שבעידנא דעיקבתא דמשיחא סטרא אחרא נושא בקרבו גם אנשים גדולים, כדי שהמונים ינהרו אחריהם. זה חלק מהמאבק הכללי נגד גילוי האמת. ומה היה לפני

למעלה מ-10 שנים? האם לא היו רבנים שנתנו לגיטימציה לתמוך בהסכמי אוסלו, כי זה יביא את השלום? רבנים אמרו את זה. לכן, עד שאנו שואלים מה יש היום, נביט מה היה לפני 10 שנים. אצלנו זה דבר פשוט, שעל ארץ-ישראל צריך להילחם. אומר הרמב"ן, נצטוונו לכבוש בכל הדורות, ולכן כל מי שלומד תורה ופועל על-פי ההלכה יודע בפשטות, שלא שייך להכניס פה שיקול של פיקוח-נפש. מלחמה דוחה פיקוח-נפש. את זה כותב הרב זצ"ל ב"משפט כהן", וכותב ה"מנחת חינוך", למרות שכל כניסה למערכות המלחמה כרוכה בסיכון. יש רבנים שאמרו שצריך לוותר, והתוצאה היא שנהרגו יותר מאלף חיילים ואזרחים, אלפים נפצעו והמצב הביטחוני הולך ומידרדר. האם הם פקחו את העיניים? יש דברים שקשה להבין.

אם רב אומר משהו,
זכותכם וחובתכם
לשאול על סמך מה
הרב אומר את
הדברים, שיביא
מקורות

הכיבוש משחית (את איומי הגויים)

אני זוכר שביקרתי בעבר בישיבה תיכונית ובאולפנה, והתלמידים והתלמידות שאלו: אתה הרב אומר כך, רבנים אחרים אומרים אחרת, איך נדע באיזו דרך ישכון אור? זו שאלה כבדת משקל. השבתי להם: ראשית, אם רב אומר משהו, זכותכם וחובתכם לשאול על סמך מה הרב אומר את הדברים, שיביא מקורות. גם בעל דין שעניינו נדון בבית-דין ויש לו חשד שמשוהו לא בסדר, זכותו לדרוש שינמקו לו. כך כתוב ברמב"ן, כך כתוב בשו"ע. גדולי ישראל במשך הדורות לא ידעו איך להתייחס לארץ-ישראל, זה לא דבר חדש שנוצר היום. הרמב"ן כותב "שלא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה", והוא מסביר שנצטוונו בכיבוש, לכן אם יש לנו כוח אנחנו חייבים לכבוש, אנחנו חייבים להמשיך ולהחזיק באדמה למרות שהגויים מאיימים. זה ציווי של תורה. אם רב אחר אומר משהו אחר, בסדר. אם התלמיד יגיד שהוא לא בר הכי שיודע להכריע, אגיד לו להתייעץ עם הרבנים שלו. שאל אותי אחד התלמידים: ומה אם הרבנים שלי טועים? השבתי לו שאם הוא בטוח שהם טועים, שיעבור ללמוד במקום אחר, יש מספיק מוסדות תורה בארץ.

אנחנו מוכרחים לעשות אסיפות ולהסביר למה הדרך הזאת היא דרכה של תורה. אני מדבר על אלו שרוצים דרכה של תורה. אלו שלא רוצים דרכה של תורה אלא רק מה שברחוב, באמת אי-אפשר להתחיל לדבר אתם מנקודה זו. צריך להתחיל לדבר על מציאות ה' ועל אחדותו ובכלל על כך שיש תורה שצריכים ללכת לפי ערכיה, ולא שכל אדם יחיה כרצונו. הרי אנחנו מדברים על ציבור שיש לו יסודות של אמונה, השאלה מהי הדרך הנכונה. לכן אפשר להסביר לו למה אנחנו אומרים כך ולמה הדרך האחרת מוטעית. אני חושב שכל אחד יכול להבין, גם אם לא בעמקות, אלא באופן כללי. הדבר דומה למה שהיה בזמנו של הרב קוק, שראה חשיבות גדולה בעלייה לארץ, ונימק את דבריו, והיו רבנים שאמרו שלא לעלות ארצה, מכל מיני נימוקים. הרב הסביר, וכתב על כך ספרים, שיש לנו מצווה לעלות לארץ ולהתיישב בה, והרמב"ן אומר שזו מצווה גם בתקופת הגלות. היו שהתנגדו לזה אז, וגם היום יש שמתנגדים לזה, אבל אתה לפחות אומר מהי האמת ועל סמך מה אתה אומר את הדברים. מי שלא רוצה לקבל את האמת – לא יעזור שום דבר. אבל מי שרוצה לקבל הסבר, צריך לומר לו שבעבור ארץ-ישראל יש חיוב מלחמה, יש מצווה ליישב את הארץ. הרי גם אנשים שאינם שומרים תורה ומצוות אמרו שאם ייתנו למחבלים משהו, זה ייתן להם רוח גבית, זה ייתן להם מוטיבציה להמשיך. ואנחנו רואים היום שזה בדיוק כך, שהרשעים מחבל קטיף מגבירים כל הזמן את ההתפרעויות שלהם, את הפגיעות, ואם לא תהיה תשובה הולמת לא ירחק היום שהם ישיגו מן הסתם תותחים שיורים לטווח יותר גדול ויכולים להגיע גם לאשדוד או לבאר-שבע, חלילה. ודאי שיש לחשוש לזה. צריכים להסביר להם גם את הנקודה הזאת, למרות שענייננו הוא לא הצד הביטחוני, אבל זה גם בטחוני. חז"ל אומרים שנכרים שבאו בשבת, על עסקי תבן וקש יוצאים עליהם בשבת, והרי לכאורה אין זה פיקוח נפש. אלא הם יודעים שאם היום אתה נותן להם לגנוב את המתבן, מחר הוא יבוא על נפש.

הלכות כרס

היו כל מיני דעות בתוך עולם התורה של רבנים חשובים, שדיברו על הצורך למלא פקודה, בגלל חששות שונים. על סמך מה? מהו הבסיס ההלכתי שמתיר לאדם לעבור עבירה בעקבות כל מיני שיקולים? הרי בתורה יש לנו כלל שאין מצות "עשה" דוחה "לא תעשה", אלא אם זה עומד בקריטריונים מסוימים שקבעו חז"ל, שבהם מותר לך לעשות

עבירה לצורך מטרה נעלה. יש כלל שאומר "עשה דוחה לא תעשה". אבל חז"ל קבעו קריטריונים, זה לא פועל כך בכל מקום.

ומה אם יבוא רב ויגיד שכדי להפיג את המתרחקות אנחנו צריכים להתקפל מן המדינה ולהגר לאוגנדה? יש לנו סכנה מאיראן, ושום דבר לא יספק את כוונתם של האיראנים אלא אם כן אנחנו נלך מכאן. הרי הם הציעו שנלך לאוסטריה, לצרפת. אומנם אנחנו נמצאים במצב של איום מתמיד מסכנת המחבלים. כל יום יש 40-50 התראות על פיגועים, ואנחנו צריכים להתגונן. גם איראן מאיימת עלינו, אבל בגלל זה נתאבד? מותר לנו לעבור עבירה בגלל החשש הזה? איפה נשמע דבר כזה? האם אותו רב מודה שלהגלות יהודים ולהחריב את ביתם ולהסגיר את השטח לידי אויב זו עבירה, או שהוא חושב שאין זו עבירה? אם הוא לא חושב שזו עבירה, יש בינינו מחלוקת, כשם שאחד יגיד שעכשיו יום ואחר יגיד שעכשיו לילה.

ומה אם יבוא רב ויגיד
שכדי להפיג את
המתרחקות אנחנו
צריכים להתקפל מן
המדינה ולהגר
לאוגנדה?

הלכה היא כמו הרמב"ן, וגם מה שהרמב"ם לא

מונה כמצווה עדיין לא אומר שהוא חולק. אם זו

הלכה מדרבנן, כמו שהאחרונים רוצים לומר, אז מדובר בכך שזה דרבנן לגמרי. ובענייני דאורייתא לא צריכים לחשוש לאלה שסוברים שזה מדאורייתא גם לשיטתו. העובדה שהרמב"ם לא מונה היא בגלל סיבה אחרת, לא מפני שהוא לא סובר כך. גם לפני 10 שנים בהסכמי אוסלו הם טעו בהערכת המצב ונתנו להם אוטונומיה. האם הם השיגו את מבוקשם? אולי יש אנשים שאומרים שהגיע השלום, יכול להיות. אבל מה הערובה לכך שאם נחזיר להם מקומות נוספים יהיה שלום? אין לכך שום הוכחות בשטח. להיפך, ככל שמחזירים, תיאבונם של המחבלים הולך וגובר. אז להמציא המצאות מהכרס, על סמך דברים באוויר, זה סתם. עד כמה נתקפל? מלבד זה, יש על זה חיוב מלחמה. הרמב"ן אומר שנצטוונו בכיבוש ובמלחמה, בכניסה לסיכון. איך אנחנו יכולים סתם על סברות כרס לבנות הלכות? מאיפה לקחו דבר כזה? אין דבר כזה בהלכה.

בעניין מי שהקשיב לרבניו ופינה בפועל, אני חושב שיש להתייחס אליו בתור שוגג, לא מזיד. שאלו אותי איך להתייחס לחיילים המפנים, והשבתי שאני חושב שרובם לא מזידים אך גם לא אנוסים, שהרי הם ידעו שיש רבנים שאומרים שיש לסרב פקודה, אם כך מדוע לא חששו לאותן דעות? אלא שהם ישיבו על כך שהם סמכו על רבנים. לכן הם בגדר שוגגים. פשיעה היא מהממשלה, מהכנסת וממערכת המשפט, שנתנו לגיטימציה חוקית לדברים האלה. הם לא קיבלו הוראה ממישהו, הם יזמו אותה, ולכן הם פושעים. אם בית הדין או סנהדרין היו מורים הוראה כזאת, זה כלל ישראל. אבל כל מי שקורא אפילו קצת עיתון ויש לו קצת אינטליגנציה יודע שלא מדובר בדבר שמוסכם על כולם, ולא רק אנשים שומרי תורה ומצוות, גם אנשים חילוניים יגידו שזה נגד הציונות, נגד המוסר, נגד ההומניזם. הרבה אנשים אמרו את זה, האם אלו שביצעו את הפקודה לא ידעו שיש כאן בעיה?! זה לא כמו הוראה בבית-דין, שאז הוא אנוס. במקרה הזה הוא ידע שזה דבר שנתון בוויכוח בין אנשים, והוא היה צריך לדעת שיש רבנים גדולים כמו הרב שפירא, כמו הרב אליהו ואיחוד הרבנים שאמרו שאסור לעשות דבר כזה. האם הרבנים של אותו אדם שהתעלם מהקריאה הזאת יותר גדולים מאלה? לפחות מינימום אינטליגנציה הייתה צריכה להיות לו לאותו אדם. אני לא אומר שהוא מזיד, אבל הוא שוגג.

גם אם מציעים לבחורה בשידוך בחור שפינה, מוגזם לפסול את הבחור, אבל לפחות שיכיר בעובדה שהוא עשה טעות. אם הבחורה חושבת שהוא אכן עשה טעות ואילו הוא אינו מכיר בטעותו, הרי השידוך לא יעלה כל כך יפה. אם הוא יכיר באמת שזאת היתה טעות, נראה שאין מניעה בשידוך.

מחלוקת יוסף ואחיו –

אז והיום

למכור את אחיך? מה גרוע מזה? מה יהו יוסף שבדורנו? הרב זלמן מלמד על מכירת יוסף, על מעשה שטן, ועל גאולה

בראותי את פרשת יוסף ואחיו, עולים בי הרהורים, האם הקרע היום בין חלקי העם חמור יותר מהקרע שהיה בין יוסף לאחיו? האם השנאה היום בין חלקי העם גדולה יותר

מאשר השנאה ששנאו האחים את יוסף? קשה לדעת. אולי אפשר לומר כי כאז כן עתה. גדולי הדורות הסבירו, שהשנאה בין יוסף לאחיו נבעה מחילוקי דעות

אידיאולוגיים ולא מרוע-לב סתמי, היתה זו מחלוקת שנבעה מפערי השקפות-עולם תהומיים.

אחי יוסף חשבו שיוסף נוטה לדרך זרה ומסוכנת, דרך המנוגדת לדרך האמת, וצריך להרחיק אותו מהמשפחה, כדי שלא יסית את האחרים. ליוסף יש נטיות כלפי חוץ, הוא מדגיש את הערך של הקשר עם עמים אחרים, הוא אומר: עלינו לפעול בתוך העמים האחרים, כך נשפיע יותר, אסור לנו להתבודד ולהסתגר. האחים ראו בדרך זו סכנה. דרך זו יכולה להביא להתבוללות, היא מטשטשת את הייחוד הלאומי הרוחני, היא מבליטה מדי את המשותף שיש בין עם ישראל לעמים.

כך אמנם הם דברי הנביא על אפרים, מזרעו של יוסף: "אפרים בעמים יתבולל" (הושע ז, ח). וכך יוסף מתבטא בפגישה עם אחיו: "שמני א-להים לאדון על כל מצרים" (בראשית מה, ט). לאמור, הנה בדרך זו אוכל להשפיע על מצרים, אבל האחים, ובראשם יהודה, חלקו על יוסף. הם סברו, שלעם ישראל דרך מיוחדת, ועליו לחיות את חייו המיוחדים לבדו.

התואר של ישראל – "עם לבדד ישכון" (במדבר כג, ט) אינו שלילי, אלא חיובי. אין זו בדידות שבדיעבד, אלא של לכתחילה. לא צריך לשאוף לברוח מהבדידות, אי-אפשר לברוח ממנה, ועלינו לשמור עליה, לשמור על הדרך המיוחדת, העצמאית, העליונה, הא-להית, לשמור על המסגרת, ובכך להיות אור לגויים. לא נהיה אור לגויים על-ידי כך שנתערבב בהם.

מזרעו של יוסף, מאפרים, יצא ירבעם, שהעמיד עגלים לעבודה-זרה, כתוצאה מהקשר עם הגויים. במקום להשפיע עליהם, הושפע מהם. אבל יוסף חשב: אסור להישאר במצב של בדידות לאומית. כולם יהיו נגדנו, לא נוכל להחזיק מעמד! זו לא דרך נכונה להיות נגד

יוסף חשב: צריך
לסלק את השנאה
והקנאה שבין ישראל
לעמים, רק כך נוכל
להשפיע ולתרום
לעולם כולו

כולם, צריך לסלק את השנאה והקנאה שבין ישראל לעמים, ורק כך נוכל להתקיים, רק כך נוכל להשפיע ולתרום לעולם כולו. נוכל להרים את כולם לגובה הרוחני שלנו.

לעומתו אומר יהודה: דרך זו מסוכנת, היא מביאה להתבוללות. עלינו לשמור על המסגרת הרוחנית המיוחדת, להיות עם לבדד, ואחרי שנגבש את הכוחות שלנו ונעלה לפסגת הדרך שלנו, מתוך כך נמלא את ייעודנו הכלל אנושי.

כך שולטות שתי השיטות, שיטת יוסף ושיטת

יהודה, עד ביאת גואל. בתחילה קם משיח בן יוסף, ואחר-כך קם משיח בן דוד, ומנצח את ניצחונם של ישראל. כשם שהמחלוקת בין האחים הסתיימה באיחוד לבבות, כך בעז"ה יאוחדו הלבבות בקרוב, והאומה כולה תתאחד ותדגול בשם ה' א-להינו, ה' אחד.

יוסף ואחיו - המתנחלים והשמאל

ואפשר להתבונן במבט מזווית אחרת על הדמיון בין מה שאירע ליוסף ולאחיו ובין המתנחלים לשמאל של היום.

יוסף חולם חלומות: הוא חולם על מלכות ועל גאולה, חלומות משיחיים. הוא חולם: "והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה" (בראשית לו, ז). זה מזכיר את מזמור הגאולה

"בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים" (תהלים קכו, א) וגם שם נזכר "בא יבוא ברינה נושא אלמותיו". יוסף חולם שיש לו תפקיד מיוחד, בכיר, וזה גורם לאחיו לקנא בו ולשנוא אותו.

גם המתנחלים חולמים על גאולת ישראל, חולמים חלומות משיחיים, ויש אנשים בשמאל ששונאים אותם ואת חלומותיהם. יוסף מבקר את אחיו, יש לו דרישות מוסריות גבוהות, והוא מביא את דיבתם הרעה אל אביהם. הוא אהוב על אביו, והאחים שונאים אותו. גם המתנחלים הם חלוצים, אידיאליסטים, מוכנים להקרבה למען העם והארץ, אנשים ערכיים, וזה מעורר קנאה, קנאת אחים ושנאה. זו שנאה עמוקה כל-כך, עד כדי מצב של "ולא יכלו דברו לשלום" (בראשית לו, א). השמאל לא מסוגל לפתוח ערוצי הידברות עם המתנחלים. עד כדי כך השנאה גדולה. השנאה אל יוסף היתה כל-כך גדולה, עד שהאחים רוצים להיפטר ממנו, ומשליכים אותו לאחד הבורות, אף-על-פי שיש בו נחשים ועקרבים, ולבסוף מוכרים אותו לישמעאלים, ואומרים: נראה כעת מה יהיו חלומותיו. כך גם היום נוהג השמאל. השמאל מוכן לסכן את המתנחלים, הוא אף מוכר אותם לישמעאלים, שיהיו תחת שלטונם, ואומר: נראה מה יהיו חלומותיכם. וכאז כן עתה, "והא-להים חשבה לטובה" (בראשית נ, כ). אז התקיימו חלומותיו של יוסף, ולבסוף יתקיימו גם חלומותיהם של המתנחלים.

גם המתנחלים חולמים על גאולת ישראל, חלומות משיחיים, ויש אנשים ששונאים אותם ואת חלומותיהם

הגאון מוילנא אומר, שיוסף מבטא את המהלך של משיח בן יוסף בכל הדורות ובדור הגאולה. על יוסף נאמר: "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו"

(בראשית מב, ח). זו תכונתו בכל הדורות, שלא מכירים בתפקידו של יוסף. זהו מעשה שטן, שמסתיר את תפקידו של משיח בן יוסף, וגורם לזלזול בו ובתפקידו. ומוסיף הגאון ואומר: "אשר חרפו עקבות משיחך" (תהלים פט, נב). כידוע, אויבי ה' ואויבי ישראל צוררים את הפעולות של אתחלתא דגאולה, שהם בניין הארץ, יישובה וקיום המצוות התלויות בה. ואנו, אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים, שרצונו שאנו נעשה אתערותא דלתתא,

התעוררות מלמטה, שנעמוד איתן נגד כל ההפרעות והגידופים. אלו דברי הגאון מוילנא. אם כן, חזק ונתחזק והכל יהיה לטובה, כמו שהיה אצל יוסף.

גאולה זמנית והגאולה העתידה

ישנם אנשים שיש להם כשרון להסתדר בכל מקום. גם במצבים קשים הם משתדלים למצוא את הטוב שבכל מצב ולהשיג אותו. לעומתם ישנם אחרים, שמחפשים את השלמות. לאלו אין כל עניין בשיפור מצבי-ביניים חולפים, פניהם אל השלמות המלאה. תכונתו של יוסף הצדיק היתה שבכל מקום שהיה, הוא מיצה את כל מה שהיה ניתן למצות באותו מקום ובאותה שעה. הוא הורד למצרים ונעשה עבד לפוטיפר. שם הוא מצליח, ונעשה מנהל ומופקד על כל ביתו. אחר-כך אוסרים אותו בבית-האסורים. גם שם הוא מצליח, ונעשה אחראי על כל בית-הסוהר. אחר-כך הוא מתמנה שליט על כל מצרים.

בנטייה זו, של מיצוי כל מה שאפשר בכל מקום, גם בגלות, גם בעבדות, גם בבית-הסוהר, יש מעלה, אבל יש בה גם סכנה. כי אפשר להיות מרוצים מהמצב הקיים, ולשכוח את השאיפות, את שאיפת השלמות, ואכן, כאשר יוסף הצליח בבית פוטיפר, אומרים חז"ל שהחל לסלסל בשערו, להיות מרוצה מעצמו יתר על המידה, וקצת שכח את ייעודו, את עברו ואת עתידו. על-כן העמידו הקב"ה בניסיון עם אשת פוטיפר. יש בדרך זו סכנה: הנה יוסף נעשה שליט על כל ארץ מצרים והוא מזמין את אביו לבוא, לרדת מארץ-ישראל למצרים, באופן זמני כמובן, אך הזמניות הזו מסוכנת, כי היא יכולה להימשך, ואכן זה מה שקרה: ישראל השתעבדו למצרים זמן רב.

ליהודה, לעומת זאת, דרך אחרת, הוא שואף לשלמות מלאה, לגאולה שלמה, אינו מסתפק בגאולה זמנית ובהקלה מצרות השעה, אלא מצפה לגאולה השלמה. אכן, שני הכוחות הללו משלימים זה את זה. אי-אפשר שלא להזדקק לשיפור העכשווי בכל מצב, שכן בלי זה, אפשר להתמוטט ולהיאבד. הרי אם לתקן הכל אי-אפשר ולשפר קצת אין חפץ, אפשר ליפול לגמרי. יש הכרח לשמור על גובה, בכל מצב. מאידך גיסא, אסור לשקוע בעכשוויים, עד כדי שכחה של השאיפות הגדולות, העתידיות. כך, במשך כל הדורות שלטו שתי התכונות המנוגדות, והמשלימות זו את זו.

מאז התעוררות התחייה הלאומית, מאז התעוררות הציונות, נמשך הוויכוח בין שתי הגישות: בין הגישה הפרגמטית, הריאליסטית, ובין בעלי החזון השלם. בתחילה התנהל הוויכוח על תוכנית אוגנדה. מקלט לילה, פתרון מוצלח, אם כי זמני, לעם היהודי. הצעה פרגמטית-מציאותית, אבל מסוכנת, הסכנה: פן תישכח המטרה והייעוד התכליתי, שלא תישכח ירושלים. שם ניצחו בעלי החזון. אחר-כך באה הצעת החלוקה. שם ניצחו הפרגמטיים. וכך עכשיו, הוויכוח בין אנשי ארץ-ישראל השלמה ובין הנוטים לויתורים ולחלוקת ארץ-ישראל מחדש, בין בעלי החזון ובין הריאליסטים, כביכול.

יש כאלה שיש להם כוח פריצה התחלתי, אבל אינם בנויים להשגת השלמות. ויש שיש להם יכולת להשלים, אבל אין להם כוח הפריצה ההתחלתי. ההתחלות קשות, יש הרבה טעויות, ההישגים אינם שלמים, יש הרבה בוסריות בתחילת הדרך, אבל זהו בדיוק כוחם של הפורצים: לפרוץ בלי שלמות, לספוג את הקשיים ההתחלתיים. בלעדי הפורצים, לא תהיה התחלה, וממילא לא יהיה המשך. הם יכולים רק להתחיל, ואחריהם יבואו הממשיכים, אנשי החזון השלם, שיביאו את המהלך לשלמותו המלאה. בתחילה, משיח בן יוסף, ורק אחר-כך משיח בן דוד. כך היה בכל הדורות. יוסף, הכוח שדוחף תמיד קדימה, לא נרתע מהתמודדויות, לפעמים הוא מושך את העם לשלבים קשים, שאותם צריך לעבור ולהמשיך. על-ידו יורדים מצרימה, ומתחיל כיבוש הארץ, ויהודה הוא המשלים.

התחברות

ללא התנצלות

להציב מראה מול הפנים לראות את המציאות כפי שהיא
כעורה, יפה, כפי שהיא! ערן שטרנברג מציג מודל פסיכולוגי
 המנתח את התהליכים בחברה הישראלית שלאחר הגירוש
 וגוזר ממנו מסקנות עתידיות

מהרסיין ומחריביין ממך ייצאו

אירוועי התקופה האחרונה, ובראשם הגירוש מגוש-קטיף, התהפוכות הפוליטיות שלאחריו והצהרת הכוונות להמשך החורבן, מאיצים את התהליכים שאותם צפה הרב קוק זצ"ל לפני כמעט מאה שנה, כשאמר שללא תורה ואמונה – אותם אלו הבונים את בניינו הלאומי של עם ישראל בארצו הם אלו שיחריבוהו.

ערן שטרנברג

דובר המוא"ז חוף עזה לשעבר

כאשר ממוטטים בניין מלמטה כולו נופל, כפי שקורה לעתים קרובות ברעידות אדמה. אולם

לעתים קורה ההיפך, יש והפגיעה בקומות העליונות היא בעוצמה כל-כך גדולה, עד כי הבניין כולו מאבד משיווי משקלו וקורס. כך קרה בארצות-הברית במגדלי התאומים וכך קרה גם בישראל באולמי ורסאי. השלטון המושחת, ששם על הכוונת את הציבור התורני-לאומי כולו, בשל חששו המוצדק שמציבור זה עשויה להתפתח אלטרנטיבה מנהיגותית, סופו שלא רק שפגע בתורה ובארץ, אלא יחד עימם מוטט את הציונות החילונית הלאומית ואף את הדגל שבו הוא כביכול מנופף – הדמוקרטיה. גרוע מכך, במפולת זו נקבר המוסר האנושי הבסיסי של הפרט כאדם הנברא בצלם, והדבר בא לידי ביטוי באדישות, ב"איש לאוהליך ישראל" שהשתלט על החברה הישראלית, ולצערי אף אנו לקינו בו, ושגרם לתופעות כמו הפערים החברתיים המתרחבים, השחיתות, האלימות, אובדן הבושה והזלזול בחיי אדם. התופעות הללו קיבלו ביטוי חריף בקיץ האחרון בזריקתם של אלפים

מבתיים ללא פתרון, ביצירת דמוניזציה הכוללת הצגות משפילות של הצבא על ציבור המתיישבים בסגנון אפל המעורר אסוציאציות מצמררות, במתן הכשר גורף לעבירות של גניבה ושחיתות שלטונית ועוד כהנה וכהנה תופעות שבכל מדינה מתוקנת היו גורמות למחולקן להיבעט אל הכלא.

האמת ניתנת להיאמר: התהליך לא החל בתקופה האחרונה, אלא רק קיבל ביטוי ששבר שיאים בחריפותו. סימנים מקדימים לא חסרו לנו, אך לרוב הדחקנו אותם והשתדלנו לפרשם ככשלים נקודתיים. כעת אין ברירה וצריך לפקוח עיניים ולהכיר במציאות הנגלית לעינינו במלוא כיעורה.

דמוקרטיה בעירבון מוגבל

לדעתי החברה הישראלית עברה תהליך פסיכולוגי, שאותו ניתן לראות אצל אדם הנתון בתהליך של הידרדרות אישיותית מהירה. משחר ימיה צעדה הציונות הדתית שלובת זרוע עם הציונות החילונית, תוך הבנה שיש להן מטרות משותפות – גאולת הארץ ותקומת עם ישראל. דבר זה השתלב בבניין הרוחני העליון, המדבר על "ראשית צמיחת גאולתנו" ואשר הולבש על מציאות זו. כעת, משנטש אחד

השותפים את ערכיו והותיר את חברו בדד, חש הנוטש צורך עז לכפות על חברו את אותו תהליך, על-מנת להצדיק פסיכולוגית את ההידרדרות שעברה עליו. כך מצאו עצמם מאות ואלפי חובשי כיפה נאלצים לצעוד במדים שחורים, שמאל-ימין, בניגוד לערכיהם, ולא אכנס כאן לסוגיית אי הציות. זו גם אחת הסיבות להתעקשות הצבא על גיוס בנות, למרות המחיר הכבד הנדרש מבני תורה בעקבות זאת, וזה המניע של השלטון לשבץ לכל תפקידי

משחר ימיה צעדה
הציונות הדתית
שלובת זרוע עם
הציונות החילונית,
תוך הבנה שיש להן
מטרות משותפות

הגירוש החשובים חובשי כיפות רבים ככל האפשר, כאומר: ראו, גם הם כמוני...

אגב, ניתן לראות זאת בפירוש בקו החשיבה המרכזי שאותו מובילה האליטה בחברה החילונית - זו השולטת בתקשורת ובמשפט - בכל הנוגע לצבא. מצד אחד מלינים על החרדים שהם אינם מתגייסים, ומצד שני, בניגוד למצופה, דואגים למרר את חייהם של

אלה שכן מתגייסים ולהעמיד אותם בפני התנגשות ערכית בלתי אפשרית. כאשר מנסים למצוא את תחום החפיפה בין שתי המגמות הללו, המסקנה היא פשוטה: הם כן רוצים אותך פועל בפנים, בתוך המערכת, אך לפי הכללים שלהם – כללים שלפיהם תהיה חייב למעול באמונתך ובערכיך, שהרי המערכת, שהיום בעיקר אוכפת חוק ומקדשת את הציות, פועלת גם היא בניגוד לערכים שקיימו אותה בעבר.

הכלל הפשוט הנלמד מכך הוא, שככל שהזרמים הדומיננטיים בחברה החילונית יתרחקו יותר ויותר מהערכים שבעבר היוו לגביהם דגל, כן תגבר נטייתם לנסות ולכפות את "ערכיהם" החדשים על הציבור האמוני, לגרום לו להפנות עורף לזהותו ולעזוב באר מים חיים תמורת בורות יבשים.

ראשים כתומים בעד המגרשים

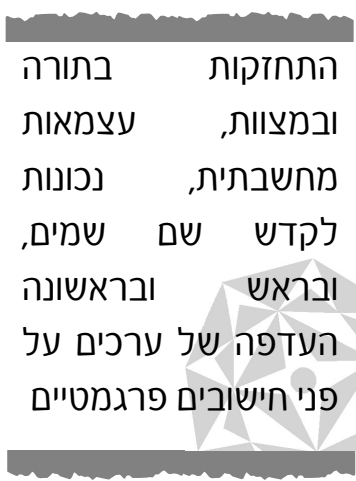
אז מה עושים? האמת, לא ברור. אחת הבעיות המרכזיות במאבק האחרון היתה שכלפי חוץ הוא נראה כמכיל קצת מכל דבר, ולכן ניתנה הרשות לכל אחד לומר שאם היו מקדישים קצת יותר לעניין מסוים, שבו הוא דוגל, הרי שהיינו מנצחים. אני לא מסכים עם טענה זו. למאבק היתה הנהגה אחת שנקטה בקו שלטעמי היה מתון עד רופס, קו שפגע במסר. לאורך רוב המאבק הציבור גילה משמעת מוחלטת, וגם בחודשים האחרונים היה יחסית צייתן, כך שהמציאות מוכיחה שקו זה נכשל. אך מנגד, בהחלט ברור מה לא עושים. מכיוון שהקרב הוא על הערכים, הרי שהם "עיר הבירה" שלנו, ולכן לא בורחים מעצמיותנו, לא מטשטשים את זהותנו ואת מכלול הערכים שבשמם אנו פועלים כציבור אמוני. כאלו אנחנו, אלו ערכינו ועם זה אנו יוצאים למערכה הערכית שנכפתה עלינו.

מאחר שהקרב המתחולל כאן הוא ערכי, הרי שכל תשובה מעשית שלא תכיל את הממד הערכי נידונה לכישלון מראש. רק לאחרונה שמענו, לתדהמתנו, את ראשי המחנה הכתום מביעים תמיכה פוליטית בעוקרים ובמגרשים בגלל חשבונות זעירים ומוטעים של רווח והפסד. התנהגות זו, שהפכה לדפוס קבוע החוזר על עצמו בשנים האחרונות, לא זו בלבד שלא תציל דבר בסופו של דבר, אלא היא מונעת כל אפשרות לתיקון. היא לוקחת חלקים מהבעיה ומתארת אותם כפתרון, דבר היוצר בלבול מושגים, שיתוק מחשבתי וייאוש מוחלט, שהרי אם ה"פתרון" ממשיך להתגלות כבעייתי, כנראה שאין פתרון.

חיבור עם הנצח לערכי הנצח

כיוון שהערכים המנחים אותנו הם לזו ה"בעיה" בעיני הצד שפרק עול, חשוב להתחזק בהם בכל דרך: התחזקות בתורה ובמצוות – כולל יישוב הארץ על כל המשתמע מכך – עצמאות מחשבתית, נכונות לקדש שם שמים ולשלם מחיר היכן שנדרש, ובראש ובראשונה העדפה עקרונית של אידיאולוגיה על פני חישובים פרגמטיים במקום שישנה התנגשות. חשוב לציין שאין הכוונה לפעול באופן עיוור ואטום לכל חישוב מציאותי, אלא הכוונה להתריע מפני רעה חולה הקיימת במחוזותינו, שבה החישובים הפרגמטיים הינם תחפושת מתחכמת לתחבולה שמטרתה להנחיל לנו תבוסה ערכית, ובינם לבין סיוע למאבק הערכי אין דבר וחצי דבר.

רק פעולה על-פי עקרון מנחה זה יכולה לשאת ברכה בטווח הרחוק, ואין זה משנה אם דרך המאבק היא אסרטיבית או "התחברותית". אחיזתה של האליטה השולטת בתקשורת, בצבא ובמשפט, רופפת היא בשכבות הרחבות של העם, ובעבודה מאומצת ניתן לחבר את רובו של עם ישראל לערכי הנצח, ערכים שבסופו של דבר נותנים מענה לכל הבעיות הקיימות בחברה הישראלית ובהן שחיתות, התרחבות הפערים, אדישות למצוקת הזולת ועוד. כל זה בתנאי שהתחברות זו תיעשה ללא התנצלויות ותכלול אמירה נוקבת ואמיתית של מכלול הערכים אשר בהם אנו מאמינים, ללא מצמוץ. צריך לזכור שכל ניסיון של הסתרה או חנופה שיכלול אמירות בנוסח הפוליטיקלי-קורקט לא ישיג את מטרתו, ובמקום אחוז אחד של אהבה, יקצור שני אחוזים של תיעוב. אמירה נוקבת תגרור אולי אחוז של עיקומי אף, אך לאורך זמן תקצור הערכה וכבוד למסר שאכן ראוי לכך.

החתום מעלה צידד במבצעי "פנים אל פנים" רק בתנאי שהם מהווים השלמה טבעית למאבק הערכי האסרטיבי בשטח, השלמה שאין בה שום סתירה. בזמנו נהגנו לסיים ביקורי בית באמירה שהאהבה שיש בנו לתורה, לעם ולארץ, הכבוד לחיי הזולת והרצון

למנוע אסון מעל ראש כולנו - עשויים מחר לגרום לבעל הבית לעמוד בפקק עקב חסימת
כביש כזה או אחר. בדרך-כלל הגבות היו מורמות אחרי משפטים מעין אלו, אך ברוב
המקרים המסר עוכל ונקלט זמן קצר לאחר מכן.

חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי א-לוהינו, והי' יעשה הטוב בעינינו.

צמח מרפא

בני וולף

וַיֵּרְאוּ אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הָעֵמֶק וְאֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן

כִּי נָסוּ אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל

וְכִי מָתוּ שָׂאוּל וּבָנָיו

וַיַּעֲזְבוּ אֶת הָעָרִים וַיָּנָסוּ

וַיָּבֹאוּ פְּלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בְּהֶן :

שְׂמוּאֵל א א לא, ז

לרוץ, לרוץ, להתחמק מסלע לסלע, להתמוגג בתוך הצללים של הצוקים הגבוהים, להיבלע באדמה החיוורת של הבקעה. שרק לא יתפסו אותנו הסיורים שלהם. ואחר כך, כשנחזור, נצטרך לטפס את כל הדרך הזו למעלה. ההרים תמיד גבוהים יותר בדרך חזרה.

"עשהאל, תפסיק לחלום ותתחיל להגביר את הקצב, אנחנו לא רוצים שיתפסו אותנו", מסנן בלחישה רועמת אחי אביעד. מאז שאבא נהרג בגלבוע הוא נאלץ לקחת על עצמו את תפקיד ראש המשפחה. הוא נורא רצה להתגייס לצבא, אבל אבא הסביר לו שלפי הצו המלכותי לא מגייסים נערים מתחת לגיל שש עשרה.

"אני תמיד יכול לספר שאני כבר בן שש עשרה", הציע אביעד, שהיה בעל מבנה גוף גדול וחסון.

"אנחנו לא רוצים לשקר לפקידים של המלך", אמר אבא בתדהמה, "אנחנו נתינים נאמנים של משיח ה'".

וכך יצא אל החזית, בלי לחזור.

אביעד אמר לי אתמול, שהצווים של המלך מאבדים את התוקף כשהוא מת, אז הוא יוכל להתגייס ממש עוד מעט.

"אבל דוד אביתר סיפר בשבעה שכבר אין בכלל צבא", שאלתי אותו.

"דוד אביתר לא יודע כלום", רטן, "הוא היה סתם גיובניק".

"מה זה גיובניק?" אני שואל. ענייני צבא מעניינים פחות אם אתה ילד בן עשר.

"אחד כזה ששומר על הכלים של הלוחמים, או נותן להם מים ואוכל. סתם נהג של עגלות", הוא אומר בלגלוג, ומצחצח את החרב של אבא.

אז בינתיים אנחנו רצים בשקט, מתחמקים כמו שפני הסלע, מנסים להגיע הביתה רק לשתי דקות, ולהשיג את העלים האלה. אמא ושפרה מחכות במערה למעלה בהרי הגלעד, יחד עם שאר האנשים מהכפר הקטן שלנו, שנמלטו אליו אחרי המפלה הגדולה. אנחנו, הבנים שנשארו מאחור, רצים לכאן ולכאן, דואגים לאוכל ולמים, ושומרים בתורנות על הפתח של המערה, אז כנראה גם אנחנו כמו הגיובניקים. אבל אני לא אומר את זה לאביעד.

הלילה בהיר וצלול. הירח מתחבא מאחורי כמה עננים, כנראה הוא לטובתנו. אנחנו מתקדמים בעמק, שני יתומים קטנים, כמו שסבתא אלישבע נאנחת כשהיא רואה אותנו, ומקנחת את עיניה בסינר שלה.

"אנחנו לא קטנים", אביעד אומר לה בכעס, ואמא שולחת אותו מהר לבדוק אם הגיעו חדשות מלמטה.

לא מגיעות הודעות מהכפר. אף אחד כבר לא גר שם. כולנו ברחנו כמה שבועות אחרי המפלה הגדולה. מה עוד אפשר לעשות אחרי שהמלך והבנים שלו נהרגו כולם? מי ישמור עלינו מפני הפלישתים? ומה עם הגינה המיוחדת של אימא, זאת שאני מכיר מהיום שאני זוכר את עצמי?

כבר כמה שבועות אנחנו בתוך המערה בהר. חמים ונעים שם, והחברים שלי ואני משחקים במחבואים בתוכה, ומפריעים לגדולים. אז מגרשים אותנו החוצה, אבל אסור להתרחק יותר מעשר אמות מן הפתח, שנוכל להספיק להסתתר אם הפלישתים יגיעו. וגם

אסור לעשות רעש, שהפלישתים לא ישמעו. אני לא אוהב פלישתים. הם בטח כבר החריבו לנו את הגינה.

מהעיקול של הדרך כבר אפשר לראות את החומות הגבוהות של בית שאן. עורבים גדולים מרחפים שם ומקרקים בקול לא נעים.

אל המחנה שלנו במערה מגיעים כל הזמן עוד אנשים מכל מיני מקומות בבקעה. כולם רצים מהר, כולם סוחבים כמה תיקים קטנים על הכתף, פה ושם גם טלה קטן או תרנגולת. כמעט הכל נשאר למטה, בבתים בעמק. אביעד לקח אותי לפני כמה ימים לטייל על הצוקים הגבוהים של ההרים, סתם כי כבר לא יכולנו להישאר יותר בתוך המערה. מלמעלה אפשר היה לראות את הכפר של שפרה, האחות שלנו, שהתחתנה לפני שלוש שנים עם בועז, וכבר נולדו להם שני ילדים. הכפר שלהם שרוף לגמרי. כנראה לא היה להם שווה להיכנס לגור שם במקום הדיירים הקודמים, אז הם סתם הרסו אותו. אביעד אומר שהם עושים את זה בשביל הכיף.

אף אחד לא יודע איפה אפשר למצוא את בועז. הוא מ"הצבא השני", כמו שקוראים לצבא של דוד, המורד מבית לחם. אביעד חושב שזה סתם קשקוש, ושהוא ממש לוחם מצוין, והמלך סתם רודף אחריו כי הוא מפחד ממנו. אני לא מבין איך זה שהמלך פוחד. הוא יכול לעשות הכל, לא? אביעד אומר לי שאני קטן מדי, ותמיד שולח אותי לישון כשהגברים מדברים פוליטיקה ליד המדורה. אם לא יסבירו לי, אני אף פעם לא אדע, נכון? אז אני מסתתר מאחורי סלע ומקשיב לשיחות, נושם בשקט בשקט, שאף אחד לא ישמע. אולי ככה אני אצליח להבין.

"הוא הצטרף לפלישתים, והיה מוכן לצאת נגד שאול", אומר הקצב של הכפר, "אני אפשר לסמוך על טיפוס כזה".

"מה אתה רוצה? הכריחו אותו להילחם איתם", עונה לו רועה העיזים, "וחוץ מזה, בסוף הוא בכל מקרה לא נלחם".

"כן", אומר לו הקצב, "אבל זה רק בגלל שלא נתנו לו. אני שואל אותך עם יד על הלב: אתה היית סומך על מי שיכול היה להילחם עם האויבים שלך, נגדך? מי יכול להנהיג אתונו עכשיו? אין אף אחד כזה! אף אחד!"

אביעד אומר לו שרק דוד יוכל לעזור לנו עכשיו אחרי שהמלך מת, והוא ממילא היה זה שניהל את המלחמות אצל שאול, עד שהמלך החליט לסלק אותו. הקצב צוחק ואומר שגם הוא היה תמים כשהיה בגילו של אביעד.

ואז הם מתחילים לדבר על כל מיני דברים משעממים כאלה, כמו המחיר של החלב, והמיסים שצריך לשלם, ועונת גדיד התמרים וקיצוב מנות למי שנמצא במערה, ואני הולך לישון בפינת השינה שלנו, וחולם על שדות שעולים באש, ועל ארבה שאוכל לי את הגינה.

היום היה הכי גרוע מאז שברחנו. מישהו הגיע מהדרום, וסיפר לנו על מלחמה קשה שהיתה בבסיס של דוד בצקלג. עמלקים התנפלו על העיר, שרפו אותה לגמרי, ולקחו את כל הנשים והילדים בשבי. ("מגיע לך", אומר הקצב, "זה בגלל שהוא רצה לעזור לפלישתים"). אף אחד לא יודע לאן הם נעלמו, או מה קורה שם. שפרה רק שמעה את זה, וישר התעלפה. שוב זרקו אותי מהפינה שלנו במערה, כדי שכל הנשים יוכלו לטפל בה. "זה לא לילדים קטנים", אמא אמרה לי, אפילו שאני כבר לא ממש קטן. רק לפנות ערב היא יצאה להחליף כמה מלים עם אביעד, בלחש, כך שאני לא יכולתי לשמוע. הפנים שלהם היו חיוורות. הסתתרתי מאחורי סלע כדי לשמוע.

"אנילא יודע", שמעתי את אביעד, "נראה לי שהוא סתם יפריע. אני יכול להסתדר לבד".

"הלוואי", אמא נאנחה, "אבל אני חוששת שאתה לא תצליח. אתה לא מבין שום דבר בגן צמחי המרפא, ואני לא יכולה לתת לך הנחיות מכאן".

אביעד אף פעם לא אהב להתעסק בגינה. הוא טען שבנים צריכים לעבוד בשדה, או עם הצאן.

"בסדר", הוא מסכים באי נוחות, "אני אנסה ללכת איתו".

"תחזרו מהר" אמא מבקשת, למרות שזה נשמע יותר כמו תפילה.

"יהיה בסדר", אביעד מרגיע אותה. זה רק נדמה לי שהקול שלו רועד:

בדרך הוא מעדכן אותי. שפרה מנסה ללדת עכשיו אבל יש לה חום כל כך גבוה, אז קצת קשה לה. אנחנו צריכים למהר לכפר ולמצוא בגן את אחד העשבים שאימא מגדלת שם במיוחד לבעיה כזאת.

"אני מקווה שאתה יודע במה מדובר", אביעד אומר בספק.

אם אני יודע! אני מכיר את הגינה מיום שאני זוכר את עצמי.

החומות הגבוהות של בית שאן כבר מאחורינו. ממש מעבר לגבעה נמצא הכפר. אביעד אומר שנרד ב"זחילה מוחרשת", עוד איזה ביטוי מוזר שהוא למד מהחברים החיילים שלו. מזל שהבית נמצא בקצה הכפר. אורות דולקים בבתים, כאילו אף אחד לא עזב. אני שומע מהבית שלנו קולות של צחוק, והקשת כוסות זו לזו, וברכת "לחיים" בפלישתית. הם השתלטו לנו על הבית. הלב שלי מתחיל לפעום מהר, ומשהו בולט לי ליד המצח. הם הרגו את אבא ועכשיו הם יושבים בבית שלו ושותים "לחיים". אני לא חושב הרבה, מרים אבן וזורק אותה על החלון. הזכוכית נשברת ברעש.

"אתה השתגעת?" אביעד כמעט צועק עליי, "עכשיו בטוח יגלו אותנו. ילד קטן."

אני תופס אותו ביד ומוביל אותו בריצה אל סבך השיחים הדביקים. שם הכי בטוח.

אנשים יוצאים מהבית, ומתחילים לחלק הוראות אחד לשני, מחפשים, בולשים, מרחרחים מסביב. שרק לא יהיו להם כלבים, רק לא כלבים....

מישהו מתקרב אלינו. אני רואה את הכידון מחטט בין העלים של השיח, עוד מעט הוא נוגע בנו. אני אווז לאביעד את היד בכוח, והוא מחזיר לי אחיזה חזקה וכמעט מועך לי את היד. מה, גם הוא מזיע? גם הוא מפחד?

אבל הכידון נעצר זרת וחצי לפני הפנים של אביעד, מדגדג לו את הזקן שרק התחיל לצמוח. הפלישתי הזה כנראה לא היה מספיק יסודי, כך יטען אביעד אחר כך, כשינתח את "המבצע" שלנו, כמו שהוא החליט לקרוא לו. הם נכנסים לבית שלנו, ומהר שומעים שוב את קולות הצחוק והשתיה.

בשקט בשקט אנחנו מציצים החוצה. שומר אחד מעיף מבטים לצדדים, אבל בעיקר מסתכל לאחור, לכיוון החלון, החבר'ה והשתיה. עוד שעתיים וגם הוא נכנס פנימה. עכשיו

אביעד תופס לי ביד, ואנחנו רצים משם כאילו ברחנו משריפה. אולי בגלל זה יש לי דמעות בעיניים.

רק אחרי שעברנו את בית שאן הוא עוצר פתאום: "אתה רואה", הוא נוזף בי, "בגלל השטויות שלך שכחתי בשביל מה הלכנו! איך נחזור עכשיו בלי הצמחים של אימא?"
הוא מנער מעליו בכעס את העלים שנדבקו אליו בתוך השיח.

אני רק מחייך לעצמי בצד. זה מרגיז אותנו עוד יותר.

"מה אתה צוחק? סתם סיכנו את עצמנו, ובסוף כל מה שיש לנו זה כמה עלים דביקים! איי!"

הוא צועק, אחרי שעלה אחד ירד עם כמה שערות. "מי בכלל צריך את כל הדבק הזה?"

"שפרה", אני עונה בשלווה, ומתחיל לאסוף את העלים שנפלו על הרצפה. הוא קופא במקום שלו לרגע, ומביט בי בתימהון, כאילו נגמרו לו המלים.

הירח בדיוק מציץ בין העננים, ומאיר את הפרצוף שלו באור חלבי. ההבעה המטופשת שמרוחה לו על הפרצוף מצחיקה אותי נורא, אז אני מתחיל לצחוק, וכמעט מפיל מהידיים את כל מה שאספתי. אבל רק כמעט; אני כבר לא ילד קטן.

למעלה במערה כולם שמחו לראות אותנו. יותר נכון, את הצמחים שהבאנו להם. לסיפורים של אביעד לא היו שומעים רבים מדי, לצערו, מפני שבועז הגיע בזמן שלא היינו, וסיפר לכולם על הקרב של דוד נגד העמלקים, ועל הניצחון הגדול, וכל השבויים שהוחזרו בריאים ושלמים, ועל השלל הרב שחולק בהוראתו של דוד בין כולם. אפילו לגיובניקים. יותר מזה: בועז הציג לראשי הכפר את המתנות שדוד שלח אליהם מהשלל, וכולם הסכימו שכנראה יש מלך חדש. אפילו הקצב טען בתוקף שזה יהיה המלך הכי טוב שהיה אי פעם, אתם עוד תראו שהוא צודק, הוא יודע מה הוא אומר.

ושפרה הרגישה הרבה יותר טוב בזכות התרופה שאימא הכינה לה מהעלים שהבאנו. למחרת בצהריים היא ילדה בן זכר. הם קראו לו אביחי.

עקרונות תנועת קוממיות

”ואולך אתכם קוממיות” – פרש רש”י: ”בקומה זקופה”

◀ תנועת קוממיות שואפת לרומם ולחנך את הצבור המאמין, ובתוכם את בני הנוער, לקומה זקופה, לביטחון בדרך האמונה ולהליכה אמיצה נגד הזרם.

◀ כל אדם מאמין, בכל מקום שהוא נמצא, יראה את עצמו שליח להאיר אורה של תורה. הצבור הדתי לא יעסוק עוד בפעולות של התגוננות מפני השפעות חילוניות, אלא יצא במתקפה רוחנית לקרב את ישראל לאביהם שבשמים.

◀ חיילים דתיים היוצאים לצבא ידעו, שבנוסף לתפקידם הצבאי, עליהם להיות לדוגמא ולמופת בשמירת תורה ומצוות.

◀ בראש תנועת קוממיות עומדים גדולי תורה ובראשם מו”ר הגאון הרב אברהם שפירא שליט”א. התנועה פועלת ומקבלת את הכוח והעוצמה מכוחם ותורתם של גדולי הדור. התנועה ממשיכה את דרכו של מו”ר הרב צבי יהודה אשר סלל נתיבות לישראל לאורו של מרן הרב זצ”ל.

◀ התנועה שואפת שהצבור הדתי יראה את עצמו כשותף בכיר בהנהגת המדינה, מפני שהוא נושא את רוח האמונה היהודית שהיא נשמת המדינה.

◀ תקומת מדינת ישראל היא שלב גדול במהלך הגאולה. המדינה היהודית היא קידוש ה’ לעיני הגויים לאחר שנות הגלות הארוכות. משום כך יש לכבד מאד את מנהיגי המדינה המכירים בערכה האמוני של המדינה. ולעומת זאת, דווקא מתוך הכרת ערכה התורני של המדינה, יש לבקר ולהסתייג ממנהיגים שפועלים בניגוד לתפקידה הא-לוקי של המדינה. הביקורת אינה מחלישה את היחס למדינה, אלא אדרבא מחזקת את ערכה, ומנתקת את המדינה ממנהיגים הפוגעים בה.

◀ תנועת קוממיות תעסוק בגיבוש כוחות למאבק נחוש למניעת עקירת ישובים, חס וחלילה, ביהודה ושומרון.

◀ תנועת קוממיות תקדיש מאמץ מיוחד לחנך את הציבור הדתי להשתחרר מהתלות שלו בכלי התקשורת הממלכתיים והציבוריים, המשרתים את דעות השמאל החילוני. ראשית לסור מהתלות וההתבטלות בפני כלי התקשורת הפוגעים בדרכינו, ושנית להזדקק לתקשורת הדתית בעיתונות ובאינטרנט כדוגמת ערוץ 7 והדומים לו.

פעילות תנועת קוממיות

דו"ח מעשי ◀ קוממיות ◀ תשרי- שבט

תנועת קוממיות החלה את פועלה לפני כמה חדשים. להלן פירוט של חלק מפעילותיה:

◀ ארץ-ישראל ומאחזים

התנועה רואה חשיבות רבה בהמשך האחיזה המלאה בכל מקום בארץ קודשינו, ועל כן משתדלת לסייע למאחזים לעמוד על תילם. בימים אלה אנו בקשר עם מקומות שונים שסכנת הגירוש מרחפת על ראשם: עמונה, חברון, אלון-מורה, יצהר ועוד. **את המאבק יובילו מנהיגינו הרוחניים והמעשיים ברוח זקיפות קומה, ונעשה כל אשר ביכולתנו לתרום למאבק. הוקם חמ"ל לצורך עדכון שמספרו: 02-9709881/2.**

◀ שמחת בית השואבה

התנועה קיימה שמחת בית השואבה עם עקורי גוש-קטיף והשומרון בבנייני האומה, בהשתתפות מו"ר הרב שפירא שליט"א ועמו הרב זלמן מלמד, הרב דוב ליאור, הרב אליקים לבנון, הרב דוד דודקביץ, הרב אבי"ק שרייבר ועוד. באירוע נשמעו דברי תורה וברכה, להקות שונות שמחו את המשתתפים בשמחת החג, הוענקו מתנות לסרבני השירות על-ידי תנועת "לב אל לב" ועוד.

◀ לימוד ליל הושענא רבה

התנועה קיימה ליל לימוד בהושענא רבה בבנייני האומה. במהלך הלילה התקיימו כ- 25 שיעורים שונים לבנים ולבנות, בהשתתפות אלפים. בסיום הלימוד התקיימה התוועדות עם הרב יהושע שפירא ולאחריה תפילת ותיקין ברוב עם.

◀ ועידת הנוער המוביל

נוער שהגיע ממקומות שונים בארץ השתתף בקבוצות דיון בנושאים מגוונים: יחסנו לשירות בצבא, המאבק למען המגורשים, האם השתנה היחס למדינה, הקזרה בתשובה וכמובן אופי המאבק על ארץ-ישראל – מאחזים וכו'.

הנוער דן בדרכי העשייה השונות וגיבש דרכי פעילות בתחומים השונים. כמו כן גובשו קבוצות פעילות ונציגים שימשיכו את הפעילות. בסוף הערב זכינו לשמוע את התייחסות רבותינו, ובראשם הרה"ג אברהם שפירא שליט"א, לנושאים שבהם עסקנו. יצאנו מערב זה עם מסקנות מעשיות שעלו בדיונים, ואנו מקווים להתחיל וליישמן בקרוב. חולק תיק לפעיל ובו אפשרויות עשייה מיידיות שניתן לפעול בהן בתחומים שונים.

◀ עלון תורני "קומי אורי"

התנועה החלה בהוצאת עלון עיוני, "קומי אורי", המעמיק בדברי מורינו ורבותינו שליט"א בנושאים העומדים על הפרק. העלון יופיע בע"ה אחת לחודש. לקראת חודש אדר תצא החוברת הבאה שתעסוק בהיבטים הקשורים לבחירות לכנסת.

◀ מאגר SMS

הוקם מאגר של פעילים שיענו בקריאה טלפונית לפעילויות של התנועה: ארץ-ישראל, מאחזים, מאבק, תשובה, תקשורת ומאבק נגד בתי-משפט. כעת ישנם כ-10,000 איש שכבר הצטרפו למאגר מתוך רצון להיות שותפים בפעילויות השונות.

◀ "קוממיות" ומגורשי גוש-קטיף והשומרון

בנוסף לעזרה שמקבלים המגורשים מתנועות החסד, ישנה חובה לדרוש מהגורמים האחראים לסבלם של המגורשים שימלאו את חובם המוסרי לשקמם.

תנועת "קוממיות" ארגנה ומארגנת הפגנות מול בסיסי צה"ל בקריאה "תביעה מוסרית – גירשתם, כעת שקמו".

התנועה מינתה רכו שתפקידו לעזור בהקמת תלמודי תורה לבנים ולבנות ובהקמת
בתי-מדרש לגברים ולנשים במקומות שבהם שוהים המגורשים. הרכז אף משתדל לענות
לצרכים הרוחניים העולים במקומות אלו.